

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายการเร่งรัดการลงทุนด้าน การศึกษาและเรียนรู้อย่างมีบูรณาการของรัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ(พ.ศ.2552 – 2553)” ผู้ศึกษาค้นคว้า ได้ทำการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้จากเอกสาร และ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาของรัฐบาล
 - 1.1 ความหมายของนโยบายและความสำคัญของนโยบาย
 - 1.2 ประเภทของนโยบาย
 - 1.3 องค์ประกอบของนโยบาย
 - 1.4 ลักษณะของนโยบายที่ดี
 - 1.5 กระบวนการนโยบาย
 - 1.6 การกำหนดนโยบาย
 - 1.7 การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ
 - 1.8 ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายสู่การปฏิบัติ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์นโยบาย
 - 2.1 ความหมายของการวิเคราะห์นโยบาย
 - 2.2 ลักษณะของการวิเคราะห์นโยบาย
 - 2.3 แนวทางที่ใช้ในการวิเคราะห์นโยบาย
 - 2.4 ระเบียบวิธีการวิเคราะห์นโยบาย
3. นโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554)
5. สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
6. แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2559)
7. แผนงานของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ.2551 - 2554)
8. แนวคิดนโยบายการศึกษาของไทยกับโลกปัจจุบัน
9. ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาของรัฐบาล

1. ความหมายของนโยบายและความสำคัญของนโยบาย

1.1 ความหมายของนโยบาย

คำว่า นโยบาย(Policy) มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 มาจากคำว่า นย+อุปาย แปลว่า หลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2535:248) นโยบาย คือ สิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวในการดำเนินงานในอนาคต ซึ่งเป็นแนวทางที่กำหนดไว้ใช้เป็นกรอบในการตัดสินใจ และขยายว่า นโยบายจะสะท้อนให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ และทิศทางที่ผู้บริหารและบุคลากรในองการใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ เมื่อจำเป็นสำหรับนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของนโยบายไว้ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2527, หน้า 1) ได้ให้ความหมายนโยบายว่า นโยบาย ได้แก่ ข้อความหรือสิ่งที่ได้กำหนดไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนั้น ซึ่งผู้บริหาร หรือผู้ปฏิบัติ จะต้องนำไปใช้เป็นกรอบของแนวคิดในการพิจารณาตัดสินใจ จัดทำแผนจัดทำโครงการ และกำหนดวิธีดำเนินการ

ทวีป ศิริวิศมี (2545, หน้า 1) ให้ความหมายของนโยบาย คือ แนวทางการปฏิบัติหรือการตัดสินใจเพื่อดำเนินการใดๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ

สุภาพ พิศาลบุตร (2543, หน้า 82) ให้ความหมายของนโยบาย คือ ข้อความทั่วไป หรือสิ่งที่เข้าใจและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เป็นแนวทางสำหรับตัดสินใจของผู้บังคับบัญชา หรือแนวทางที่ใช้เป็นแนวในการแก้ปัญหา เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

อนันต์ เกตุวงศ์ (2543, หน้า 30) ให้ความหมายของนโยบาย คือ แนวทางกว้างๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

दनัย เทียนพุดม (2535, หน้า 167 อ้างอิงใน มานิตย์ ไชยกิจ ม.ป.ป., หน้า 4) ให้ความหมายของนโยบายว่า “การตัดสินใจต่างๆของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องการกระทำที่น่าจะเป็นไปได้ บางอย่างในการที่จะได้มาซึ่งเป้าหมายที่ยอมรับแล้ว”

เนเชวิช (1962, หน้า 223 อ้างอิงใน สมนึก แซ่อึ้ง, 2552, หน้า 2) ให้ความหมายว่า นโยบาย คือ ข้อความที่กล่าวไว้กว้างๆที่บรรยายถึงจุดหมาย วัตถุประสงค์ หรือจุดประสงค์ที่ต้องการให้บรรลุ มีลักษณะเสมือนหนึ่งเป้าหมายทิศทางที่องค์การจะมุ่งไป นโยบายเป็นกรอบการตัดสินใจในการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องที่กำหนดเป็นนโยบายไว้ และเพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย หรือ นโยบายที่กำหนดไว้ยิ่งขึ้นแล้ว อาจจะมีการจัดทำแผน

ประเภทอื่นๆ ขึ้นมารองรับนโยบายนั้นๆ อีกด้วยก็ได้ เช่น แผนซึ่งกำหนดออกมาในรูปของกฎหมาย หรือกฎกระทรวง ระเบียบการ ข้อบังคับรวมทั้งแผนงาน โครงการต่างๆ

เดสส์เลอร์ (1999, หน้า 96 อ้างอิงใน สมนึก แซ่อึ้ง, 2552, หน้า 2) ให้ความหมายของนโยบายของนโยบายไว้ว่า เป็นชุดของความที่กำหนดไว้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของบริษัท เช่น นโยบายของร้านขายเครื่องประดับบางแห่ง อาจจะกำหนดไว้ว่า “เราจะขายเฉพาะเครื่องเพชรที่นำแฟชั่นและคุณภาพชั้นนำเท่านั้น”

สรุปได้ว่า นโยบาย คือ ข้อความที่กำหนดไว้กว้างๆ เพื่อเป็นแนวในการตัดสินใจดำเนินงานของหน่วยงาน ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ 1) นโยบายเป็นข้อความที่กำหนดกว้างๆ เป็นนัยโดยทั่วไป ซึ่งอาจจะกำหนดไว้เป็นภาษาพูด หรือภาษาเขียนก็ได้ 2) นโยบายเป็นทิศทางและกรอบแนวคิดให้ฝ่ายบริหารฝ่ายปฏิบัติการในองค์การใช้เป็นจุดหมายหรือเป้าหมายในการดำเนินงานของหน่วยงาน รวมทั้งเป็นแนวในการตัดสินใจของผู้เกี่ยวข้อง และ 3) นโยบายไม่ใช่วิธีดำเนินงานเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้เป็นแนวในการกำหนดแนวปฏิบัติเพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมาย หรือความต้องการที่กำหนดไว้เป็นสำคัญ

1.2 ความสำคัญของนโยบาย

นโยบายเป็นเครื่องชี้ทิศทางการบริหาร เป็นข้อมูลที่ผู้บริหารพิจารณาใช้เพื่อการตัดสินใจและสั่งการ การบริหารงานโดยปราศจากนโยบายย่อมเป็นสิ่งที่เห็นไปไม่ได้ เพราะนโยบายเกิดจากวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการบริหาร ฉะนั้นเมื่อไม่มีนโยบายย่อมจะไม่มีทั้งวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการบริหารงาน นอกจากนี้นโยบายยังจัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการจัดการ ดังนั้น นโยบายจึงมีความสำคัญต่อการบริหารในลักษณะต่างๆ ดังที่ประชุมรอดประเสริฐ (2535, หน้า 16-17) ได้นำเสนอไว้ดังนี้

1. นโยบายจะช่วยให้ผู้บริหารทราบว่าทำอะไร ทำอย่างไร และใช้ปัจจัยใดบ้าง นโยบายจะช่วยให้ผู้บริหารปฏิบัติงานต่างๆ อย่างมีความมั่นใจเพราะนโยบายเป็นทั้งแผนงานเครื่องชี้ทิศทางและหลักประกันที่ผู้บริหารทุกระดับชั้นต้องยึดถือ

2. นโยบายจะช่วยให้บุคลากรทุกระดับชั้นในองค์การได้เข้าใจถึงภารกิจของหน่วยงานที่ตนเองสังกัด รวมทั้งวิธีที่จะปฏิบัติภารกิจให้ประสบผลสำเร็จ โดยไม่ซ้ำซ้อนกับภาระหน้าที่ของหน่วยงานอื่นๆ ภายในองค์การเดียวกัน และนโยบายยังช่วยให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นไปได้ง่ายขึ้น

3. นโยบายก่อให้เกิดเป้าหมายในการปฏิบัติงาน ซึ่งเห็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการบริหารงานทุกชนิด การบริหารงานโดยมีเป้าหมายจะทำให้ประหยัดทั้งการเงินเวลา

บุคลากร รวมถึงพลังความสามารถหรือศักยภาพของบุคลากรเหล่านั้นด้วย นอกจากนี้ยังทำให้การทำงานของบุคลากรเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุถึงเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพผลด้วยเช่นกัน

4. นโยบายที่ดีจะช่วยสนับสนุนส่งเสริมการใช้อำนาจของผู้บริหารให้เป็นไปโดยถูกต้องมีเหตุและมีความยุติธรรม อันจะนำมาซึ่งความเชื่อถือ ความจงรักภักดี และความตั้งใจในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา

5. นโยบายจะช่วยให้เกิดการพัฒนาทางด้านการบริหาร เพราะนโยบายพัฒนาผู้บริหารงานหรือผู้ใช้ให้มีความสามารถในการแปลความ และทำให้นโยบายเป็นสิ่งที่สามารถจะปฏิบัติได้นอกจากนั้นนโยบายจะพัฒนาผู้บริหารให้รู้จักคิดทำนโยบายขึ้น แทนที่จะคิดปฏิบัติตามนโยบายเพียงอย่างเดียว

ทวีป ศิริวิศรี (2544) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนโยบายต่อการบริหารว่า นโยบายเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหาร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางและเป้าหมาย เพื่อการพัฒนาองค์การ และนำมาเป็นกรอบซึ่งนำการปฏิบัติ (course of action) นโยบายอาจเป็นแนวทางดำเนินงานทั้งในระดับกว้าง และในระดับองค์การ ซึ่งมีความสำคัญต่อการใช้ดุลพินิจของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในระดับต่างๆ ให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์

สรุปได้ว่า นโยบายมีความสำคัญต่อการบริหารหลายประการ ช่วยให้บุคลากรทุกฝ่ายทราบแนวทางและภารกิจในการปฏิบัติงาน ช่วยให้เป้าหมายในการปฏิบัติงานมีความชัดเจน ช่วยให้ผู้บริหารใช้อำนาจในการบริหารอย่างถูกต้อง บุคลากรทุกฝ่ายมีความจงรักภักดีต่อหน่วยงาน และนโยบายช่วยให้เกิดการพัฒนากิจการทางการบริหารนโยบาย

2. ประเภทของนโยบาย

มานิตย์ ไชยกิจ (ม.ป.ป., หน้า 6-7) ได้กล่าวถึงประเภทของนโยบายแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. นโยบายแบ่งตามลักษณะการศึกษา แบ่งเป็น

1.1 นโยบายในภาพรวม (Holistic Policy) หมายถึงนโยบายที่บูรณาการหรือนโยบายรวม เป็นนโยบายที่ต้องใช้สหวิทยาการในการแก้ปัญหา อาทิเช่น นโยบายของประเทศไทย เป็นต้น

1.2 นโยบายเฉพาะด้านหรือเฉพาะสาขา (Sectorial Policy) หมายถึงนโยบายเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งหรือเฉพาะสถาบันทางสังคมหรือเฉพาะสาขา อาทิเช่น นโยบาย

ทางการศึกษา นโยบายทางสาธารณสุข นโยบายทางการทหาร นโยบายทางการคมนาคม นโยบายทางการสื่อสารและเทคโนโลยี

2. นโยบายตามแหล่งที่มา หรือตามวัตถุประสงค์ขององค์การ แบ่งเป็น

2.1 นโยบายสาธารณะ (Public Policy) หมายถึง นโยบายของรัฐบาล หรือนโยบายขององค์การของรัฐ หรือนโยบายที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ของสังคม

2.2 นโยบายเอกชน (Private Policy) หมายถึง นโยบายขององค์การเอกชนที่กำหนดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้ากำไร หากแต่ปัจจุบันในกลุ่มเอกชนบางกลุ่มมีนโยบายบริการสังคมบางส่วน เนื่องจากแนวคิดขององค์การเอกชนเปลี่ยนไป องค์การเอกชนเองก็ต้องมีนโยบายทางสังคมเพื่อร่วมสร้างสังคมไทยหรือสังคมประเทศให้น่าอยู่เพิ่มขึ้น เป็นการสร้างภาพพจน์ขององค์การยุคใหม่

3. นโยบายที่กำหนดตามลำดับชั้นขององค์การ แบ่งเป็น 5 ประเภท

3.1 นโยบายระดับโลก (World Policy)

3.2 นโยบายระดับประเทศ (National Policy)

3.3 นโยบายระดับสาขาวิชาหรือระดับสถาบัน (Sectorial Policy)

3.4 นโยบายระดับภาค (Regional policy)

3.5 นโยบายระดับหน่วยงาน (Institutional Policy)

3.6 นโยบายระดับสายงาน (Organizational Policy)

ดิลก บุญเรืองรอด (2550, หน้า 3-4) กล่าวว่า เรื่องของนโยบายมีวิธีการแบ่งประเภทได้หลายแบบ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์การแบ่ง แต่ที่สำคัญที่ควรทราบ นโยบายที่แบ่งตามระดับชั้นของการบริหาร แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย

1. นโยบายพื้นฐาน เป็นนโยบายระดับสูงสุด ได้แก่ นโยบายระดับชาติ ที่มีทั้งตราเป็นกฎหมาย และไม่ตราเป็นกฎหมาย ที่ตราเป็นกฎหมายที่สำคัญที่สุดคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 รองลงมา เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่ไม่ตราเป็นกฎหมาย ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล เป็นต้น

2. นโยบายทั่วไป เป็นนโยบายที่กำหนดตามนโยบายพื้นฐาน เพื่อเป็นนโยบายบริหารที่มีความชัดเจนขึ้น เทียบกับระดับการบริหารจะอยู่ในระดับกระทรวง ทบวง กรม เช่น แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ นโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล

3. นโยบายเฉพาะ เป็นนโยบายที่มีความชัดเจนมากขึ้นในระดับภารกิจ กิจกรรม เพื่อเชื่อมนโยบายทั้งสองระดับที่กล่าวมา ผู้การปฏิบัติที่ชัดเจน อาจจำแนกออกเป็น นโยบายของหน่วยงานย่อยหรือหน้าที่ เช่น นโยบายการผลิต นโยบายการตลาด นโยบายการเงิน นโยบายงานบุคคล เป็นต้น

สรุปได้ว่า นโยบาย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) นโยบายแบ่งตามลักษณะการศึกษา 2) นโยบายแบ่งตามแหล่งที่มาหรือวัตถุประสงค์ และ 3) นโยบายแบ่งตามลำดับชั้นขององค์การ และในแต่ละเกณฑ์การแบ่งยังสามารถแบ่งเป็นประเภทย่อยๆ ลงไปได้อีกหลายประเภท

นโยบายการศึกษาจัดเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสาธารณะ(Public policy) ซึ่งปรากฏในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ 1) บัญญัติเป็นกฎหมาย เช่น รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง มติคณะรัฐมนตรี ระเบียบต่างๆ 2) จัดทำเป็นแผน เช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ 3) ประกาศเป็นนโยบาย เช่น นโยบายรัฐบาล หรือนโยบายผู้บริหารระดับต่างๆ ซึ่งโดยปกติจะได้มีการกำหนดนโยบาย และกระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยผ่านระบบราชการซึ่งเป็นกลไกของรัฐ โดยผู้ที่กำหนดแนวนโยบายให้องค์กรภาครัฐและเอกชนที่รับผิดชอบด้านงานการศึกษาของชาติทุกระดับทุกประเภท ต้องนำแนวนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินภารกิจด้านการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกประเภทและทุกระดับ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานการศึกษาประสบผลสำเร็จเป็นไปตามเจตจำนงของนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ (ลมัยพร แหล่งหล้า, 2551, หน้า 16-17)

3. องค์ประกอบของนโยบาย

ทวีป ศิริวิศมี (2545, หน้า 3) กล่าวถึงองค์ประกอบของนโยบายไว้ว่า หมายถึง ปัจจัยที่เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของนโยบาย มี 2 ลักษณะ คือ องค์ประกอบเชิงโครงสร้าง นโยบาย และองค์ประกอบเชิงกระบวนการกำหนดนโยบาย

สุภาพร พิศาลบุตร (2543, หน้า 82-83) องค์ประกอบเชิงกระบวนการกำหนดนโยบายไว้ 5 องค์ประกอบ คือ

1. ความต้องการ (Policy Demand) หมายถึงความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือส่วนได้เสีย เช่น นักการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์สาธารณะต้องการให้รัฐกระทำ หรือละเว้นการกระทำเกี่ยวกับปัญหาที่เห็นว่าสำคัญ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย (Policy Decisions) เป็นผลต่อเนื่องจากความต้องการหรือความจำเป็นในขั้นตอนนี้ครอบคลุมการวิเคราะห์ถึงข้อวิเคราะห์ มีความมั่นใจพิจารณาทางเลือก จนถึง การตัดสินใจกำหนด

3. คำแถลงของนโยบาย (Policy statement) คือ ข้อความซึ่งระบุเนื้อหาของนโยบายที่กำหนดขึ้น เช่น คำแถลงนโยบายของรัฐบาล โดยมีลักษณะบ่งบอกเจตนารมณ์ ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่เป็นวัตถุประสงค์และมาตรการในการดำเนินงาน

4. ผลผลิตของนโยบาย (Policy Output) คือ ผลการปฏิบัติที่ปรากฏเป็นรูปธรรมของการแถลงนโยบายเป็นผลจากการนำนโยบายเป็นผลจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ

5. ผลลัพธ์ของนโยบาย (Policy Outcome) คือ ผลที่เกิดขึ้นและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากนโยบายมีไปถึงซึ่งเป็นผลสุดท้าย และเป็นส่วนที่ต้องได้รับการติดตามประเมินผลต่อไป

ทวีป ศิริวิศมี (2545, หน้า 5-6) กล่าวถึงองค์ประกอบเชิงกระบวนการของนโยบายไว้ว่า ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ การเห็นชอบนโยบาย กับการถือเป็นแนวทางปฏิบัติการเห็นชอบนโยบาย คือ ก่อนที่จะมีการนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายนั้นต้องได้รับการเห็นชอบขององค์กรหรือผู้มีอำนาจ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของนโยบายประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นตัวนโยบายและความต้องการจำเป็นของนโยบาย ซึ่งอาจจะมาจากสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ หรือเกิดจากความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและได้เสียที่จะกำหนดเป็นนโยบาย ส่วนที่เป็นข้อความนโยบาย ซึ่งระบุเนื้อหาของนโยบายที่กำหนดขึ้น และส่วนที่เป็นการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

4. ลักษณะที่ดีของนโยบาย

การบริหารงานจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณลักษณะที่ดีของนโยบาย กล่าวคือ นโยบายจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์มีข้อมูลที่ต้องเป็นจริง กำหนดขึ้นก่อนที่จะดำเนินงาน ส่งผลประโยชน์ต่อส่วนร่วม ถ้อยคำมีความชัดเจนและกะทัดรัด มีขอบเขตและระยะเวลาในการใช้ เป็นศูนย์รวมการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานต่างๆ ครอบคลุมสถานการณ์ต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสอดคล้องกับปัจจัยต่างๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์การรวมทั้งควรยืดหยุ่นได้ตามภาวะการณ์ที่จำเป็น นโยบายในการบริหารงานจะดีหรือไม่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่แตกต่างกันหลายประการ เช่น ความสามารถของผู้กำหนดนโยบาย ความเข้าใจ และความสามารถของผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ การจัดระบบบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพในหน่วยงาน และรวมถึงทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนั้นด้วย อย่างไรก็ตามเนื่องจากนโยบายเป็นเรื่องการเลือกสรรแนวทางที่ดีที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุถึง

เป้าหมายขององค์กร ฉะนั้นจะสังเกตได้ว่าองค์กรอยู่ภายใต้ระบบการบริหารงานที่ดี ผู้บริหาร และผู้กำหนดนโยบายจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อการบริหารงานต่างๆขององค์กร นั้น ดังที่ ประชุม รอดประเสริฐ (2551, หน้า 18-19) ได้กล่าวถึงลักษณะของนโยบายที่ดีที่พึงประสงค์ ได้ดังนี้

1. นโยบายที่ดีจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กร และสามารถที่จะช่วยให้การดำเนินงานบรรลุถึงเป้าประสงค์ได้
2. นโยบายที่ดีจะต้องกำหนดขึ้นจากข้อมูลที่เป็นจริงมิใช่เป็นข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นส่วนตัวหรือข้อมูลที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันไม่แน่นอน อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอแนะและปฏิกริยาต่างๆจากภายนอกควรเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงบ้างในการกำหนดนโยบาย
3. นโยบายที่ดีจะต้องมีการกำหนดขึ้นก่อนที่จะมีการดำเนินงาน โดยการกำหนด กลวิธีและจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมต่อการดำเนินงาน แต่ทั้งนี้จะต้องไม่แจ้งรายละเอียดของ กลวิธีในการปฏิบัติ ควรเปิดกว้างไว้เพื่อให้ผู้ปฏิบัติพิจารณาตีความแล้วนำไปปฏิบัติตาม ความสามารถและให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในขณะนั้น และเหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่
4. นโยบายที่ดีควรกำหนดขึ้นเพื่อสนองหรือส่งผลประโยชน์ให้กับบุคคลโดย ส่วนรวมและจะต้องมีการพิจารณาว่านโยบายใดควรทำก่อน ควรทำหลัง โดยการจัดลำดับ ความสำคัญและความจำเป็น
5. นโยบายที่ดีจะต้องเป็นถ้อยคำหรือข้อความที่กะทัดรัดใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและ แดลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรที่สมาชิกทุกคน ทุกระดับชั้นภายในหน่วยงานสามารถเข้าใจได้ อย่างชัดเจน
6. นโยบายที่ดีต้องมีขอบเขตและระยะเวลาในการใช้ กล่าวคือในองค์กรหนึ่งๆ ย่อมมีภารกิจและความรับผิดชอบต่างกัน การกำหนดนโยบายเพื่อให้ครอบคลุมภารกิจและ ความรับผิดชอบทั้งหมดย่อมเป็นไปได้ นอกจากนี้เมื่อเวลาผ่านไปเหตุการณ์ต่างๆ ย่อมมี การเปลี่ยนแปลงนโยบายที่กำหนดไว้อาจไม่สามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ใหม่ได้ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ หรืออาจ กล่าวโดยสรุปได้ว่า นโยบายที่ดีนั้นจะต้องอยู่ในขอบเขตของวัตถุประสงค์และมีความยืดหยุ่น สามารถที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อเหตุการณ์ใหม่เสมอ
7. นโยบายที่ดีจะต้องกำหนดขึ้นโดยให้ครอบคลุมไปถึงสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นใน อนาคตด้วย แต่ทั้งนี้จะต้องได้ข้อมูลที่มีการวิเคราะห์โดยละเอียดรอบคอบแล้วการกำหนดนโยบาย ระยะเวลาอันใกล้กับงานที่จะต้องทำในอนาคตมีความสอดคล้องและต่อเนื่องกัน

8. นโยบายที่ดีจะต้องสอดคล้องกับปัจจัยภายนอกองค์การ กล่าวคือ จะต้องสอดคล้องกับระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับต่างๆของสังคมโดยรวม นอกจากนี้จะต้องสอดคล้องกับความในใจหรือความคิดเห็นของสาธารณชนด้วย

มอนดี (Mondy, 1988, หน้า 95-96 อ้างอิงใน ลมัยพร แหล่งหล้า และคณะ, 2551, หน้า 22) ได้ให้รายละเอียดของคุณลักษณะที่ดีของนโยบาย ไว้ดังนี้

1. นโยบายควรกำหนดจากฐานของข้อมูลที่มีความเป็นจริง
2. นโยบายของผู้บังคับบัญชาและของผู้ใต้บังคับบัญชาควรสนับสนุนกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ควรที่จะขัดแย้งกัน
3. นโยบายของหน่วยงานหรือแผนกที่ต่างกันแต่อยู่ภายในองค์การเดียวกันควรต้องประสานกัน
4. นโยบายควรเป็นข้อความที่แน่นอนเข้าใจได้และเป็นลายลักษณ์อักษร
5. นโยบายควรยืดหยุ่นแต่มั่นคงอยู่บนหลักการ หรือระเบียบข้อบังคับที่ถูกต้อง
6. นโยบายควรมีของเขตเข้าใจได้ด้วยเหตุผล

สรุปได้ว่า คุณลักษณะที่ดีที่เหมาะสมของนโยบายโดยถือเอาทัศนคติของบุคคลเป็นที่ตั้ง และเป็นไปตามหลักการ ถือเป็นสิ่งข้างมากหรือเป็นทัศนคติของกลุ่มคนส่วนใหญ่ ซึ่งอาจมีคนอื่นอีกกลุ่มหนึ่งหรือจำนวนน้อยคัดค้านและวิพากษ์วิจารณ์ไปตามทัศนคติหรือตามเหตุผลของบุคคลกลุ่มนั้น

5. กระบวนการนโยบาย

กล้า ทองขาว (2548, อ้างอิงใน ลมัยพร แหล่งหล้า และคณะ, 2551, หน้า 25) กล่าวไว้ว่า ก่อนทำความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการนโยบายและแผนการศึกษาไปปฏิบัติ ควรทราบสถานะของวิชาการด้าน การน่านโยบายและแผนไปปฏิบัติ ว่าเป็นแขนงวิชาหนึ่งในสาขาวิชา นโยบายการศึกษา (Policy studies) โดยที่สาขาวิชานโยบายการศึกษา มีสาระวิชาที่มุ่งศึกษาผลงานของรัฐบาลและผลกระทบของนโยบาย ที่ครอบคลุมกระบวนการนโยบาย (Policy Process) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดนโยบาย
2. การประเมินและวิเคราะห์ทางเลือกนโยบาย
3. การน่านโยบายไปปฏิบัติ
4. การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบนโยบาย
5. การวิเคราะห์ผลสะท้อนของนโยบาย

เช่นเดียวกันกับ ภาณุวัฒน์ ภักดีสาร (2542, หน้า 7) ที่กล่าวว่า ในทฤษฎีของ นักวิชาการชาวไทยอาจประมวลแนวคิดของกระบวนการนโยบายไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการก่อตัวของนโยบาย อันเริ่มต้นตั้งแต่กำหนดปัญหาจากสถานการณ์ต่างๆ การเพาะตัวของนโยบายการผลักดันประเด็นปัญหาเข้าประเด็นนโยบาย และมีการจัดทำข้อเสนอโยบาย กับมีการยกร่างนโยบายในเบื้องต้น
2. ขั้นการตัดสินใจ เป็นขั้นตอนการแสดงออกซึ่งการหาทางเลือกที่เหมาะสม และการประกาศใช้นโยบายในรูปแบบผลผลิตของนโยบาย ซึ่งแสดงออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1) กฎหมายที่เกี่ยวข้อง 2) การจัดสรรทรัพยากร 3) แนวทางการปฏิบัติของฝ่ายบริหาร
3. ขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นการนำผลผลิตของนโยบายทั้ง 3 ลักษณะ ออกไปสู่การปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆของสาธารณชนในสังคม
4. ขั้นประเมินผลนโยบาย เป็นขั้นตอนของการจัดผลการปฏิบัติที่จากการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของนโยบายหรือไม่อย่างไร
5. ขั้นยุตินโยบาย เปลี่ยนแปลงนโยบายเป็นขั้นตอนสุดท้าย ในกระบวนการนโยบายที่จะตัดสินนโยบายนั้นๆ ว่าควรจะดำเนินการในลักษณะเช่นใด ระหว่างการยุตินโยบาย และการเปลี่ยนแปลงนโยบาย

6. การกำหนดนโยบาย

นโยบายเป็นแนวทางของการดำเนินงานที่กำหนดเพื่อที่จะให้เห็นแนวทางการดำเนินงานจากปัจจุบันไปสู่อนาคต นโยบายจะเกิดขึ้นได้ต้องมีคนกำหนดขึ้นและมีการพัฒนาขึ้นมาด้วยความเห็นพ้องของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การกำหนดนโยบายอย่างน้อยเกิดจาก 2 ส่วน คือ จินตนาการ (Imagination) และสารสนเทศ (Information) จินตนาการเป็นด้านหนึ่งของการสร้างนโยบายที่ต้องการนักคิด ส่วนสารสนเทศเป็นข่าวสารข้อมูลที่มาสนับสนุนความรู้สึกนึกคิดตามอุดมการณ์ เพื่อให้ได้ตกลงจากการระดมความคิดที่กว้างขวางลึกซึ้งมาก และเป็นกระบวนการที่จะทำให้ได้มาซึ่งนโยบายที่ดี (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2530, หน้า 25-27)

ศุภชัย ยาวะประภาษ (2540, หน้า 39-40) ได้กล่าวถึงการกำหนดนโยบาย ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆที่สำคัญ 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การระบุประเด็นปัญหา เหตุการณ์ต่างๆที่ปรากฏทั่วไปไม่ว่าทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และอื่นๆ จะเป็นปัญหาหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับพิจารณาของนักวิเคราะห์นโยบายหรือ ผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ และที่

สำคัญ คือ ความคิดริเริ่ม (Creativity) เนื่องจากปัญหานโยบายนั้นเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนและเข้าใจยาก การระบุประเด็นปัญหาจึงควรทำความเข้าใจลักษณะและธรรมชาติของปัญหา นโยบาย

2. การพัฒนาทางเลือก เมื่อนักวิเคราะห์นโยบายสามารถระบุประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขโดยกำหนดเป็นปัญหา นโยบายออกมาเรียบร้อยแล้ว กิจกรรมต่อไปคือการพัฒนาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดไปกำหนดเป็นนโยบาย วิธีการที่สำคัญ วิธีการหนึ่งคือ การประเมินความเป็นไปได้ โดยมุ่งพิจารณามิติของพฤติกรรมทางการเมืองและพฤติกรรมในองค์กร

3. การเสนอทางเลือก ในการเสนอทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งเพื่อให้ผู้กำหนดนโยบายตัดสินใจเลือกเป็นนโยบายนั้น ควรคำนึงถึงเกณฑ์ที่สำคัญ อันได้แก่

3.1 ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบาย โดยการวิเคราะห์ว่าทางเลือกนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด

3.2 ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลผลิต หรือให้บริการ โดยมีต้นทุนต่อหน่วยต่ำที่สุด การวิเคราะห์ทางเลือกโดยใช้ประสิทธิภาพเป็นเกณฑ์ทำการเปรียบเทียบต้นทุนต่อหน่วยของผลิตผลหรือบริการโดยทั่วไปถ้าต้นทุนต่ำกว่าค่าที่เป็นตัวเงินของผลิตผลหรือบริการ แสดงว่าการดำเนินการนั้นๆ มีประสิทธิภาพ

3.3 ความพอเพียง หมายถึง ความสามารถของการดำเนินการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายภายใต้เงื่อนไขทางทรัพยากรที่มีอยู่

3.4 ความเป็นธรรม คือ ทางเลือกที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนกลุ่มต่างๆ โดยเท่าเทียมกัน เช่น ทางเลือกที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การกระจายรายได้หรือการสาธารณสุขการ

3.5 ความสามารถในการตอบสนอง พิจารณาจากระดับความสามารถของทางเลือกในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มต่างๆ ความชอบของกลุ่มต่าง ๆ และค่านิยมพื้นฐานของกลุ่มต่าง ๆ ทางเลือกที่มีความสามารถในการตอบสนองสูงคือ ทางเลือกที่สามารถทำให้กลุ่มที่มีความจำเป็นสูงได้รับผลจากทางเลือกนั้นด้วย

3.6 ความเหมาะสม เกณฑ์นี้จะนำเอาเกณฑ์อื่นๆหลายเกณฑ์มาพิจารณาพร้อมกัน เกณฑ์นี้พิจารณาเลือกลงไปถึงคุณค่าและความเหมาะสมของเป้าหมายของทางเลือกที่กำหนดไว้ เมื่อผู้กำหนดนโยบายเลือกทางเลือกที่เห็นว่า เหมาะสมแล้วก็จะนำทางเลือกนั้นไปกำหนดเป็นนโยบาย ซึ่งอาจอยู่ในรูปของมติคณะรัฐมนตรี พระราชกำหนด พระราชบัญญัติ ประกาศ คำสั่งหรืออื่นๆ เพื่อมีการกำหนดนโยบายเรียบร้อยแล้วหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะรับไปปฏิบัติ

จากแนวคิดที่กล่าวถึงขั้นตอนการกำหนดนโยบาย สามารถสรุปได้ว่า ขั้นตอนการกำหนดนโยบายประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นการระบุประเด็นปัญหา ขั้นพัฒนาทางเลือก และขั้นเสนอทางเลือก

7. การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

คำว่า “การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy implementation)” นี้ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลากหลายทัศนะ ดังนี้

กล้า ทองขาว (2534, หน้า 150) ได้กำหนดคำนิยามของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า หมายถึง การดำเนินงานของบุคคล กลุ่มบุคคลหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมุ่งที่จะให้วัตถุประสงค์และเป้าหมายตามอาณัติของนโยบายบรรลุผลสำเร็จโดยตรง ทั้งนี้ลักษณะการดำเนินการดังกล่าวจะต้องสังเกตและตรวจสอบได้จากปรากฏการณ์ที่เป็นจริง

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2537, หน้า 44) ให้ความหมายของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติว่า หมายถึง การกระทำต่างๆของหน่วยงานหรือบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อให้วัตถุประสงค์ของนโยบายที่กำหนดไว้บรรลุผลสำเร็จ อาจเป็นการปฏิบัติการในช่วงระยะเวลาหนึ่งหรือปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องจนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย

ศุภชัย ยาวะประภาส (2538, หน้า 91) ได้ศึกษาความหมายของคำว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติของนักวิชาการต่างประเทศ และสรุปว่า นักวิชาการส่วนใหญ่มักเห็นพ้องต้องกันในประเด็นที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการ นั่นคือ มีความต่อเนื่องไม่หยุดนิ่งมีขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม และในแต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลา ประเด็นที่สอง การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายของนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนหนึ่งในขั้นตอนนโยบายทั้งหมด โดยเป็นขั้นตอนที่สืบเนื่องมาจากการกำหนดนโยบาย และกล่าวถึงกิจกรรมในขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า ครอบคลุมถึงการแปลงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือพระราชบัญญัติ ซึ่งโดยปกติว่า มักจะกว้าง คลุมเครือและกำกวม ให้เป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดแล้ว การวางแผนและการวางรูปโครงการ เพื่อให้ตอบสนองต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ การจัดองค์การและปฏิบัติการให้เป็นไปตามโครงการที่วางรูปและกำหนดแผนไว้

ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์ (2540, หน้า 59) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นภาระหน้าที่หลักที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของข้าราชการประจำ ซึ่งมีความยากในการปฏิบัติมากกว่า

งานประจำและจำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ของข้าราชการเอง กล่าวคือ เมื่อฝ่ายการเมืองได้กำหนดนโยบายมาแล้ว หน้าที่ของข้าราชการประจำก็คือ การนำนโยบายที่ฝ่ายการเมืองกำหนดไปปฏิบัติให้บรรลุผลด้วยการแปลงนโยบาย ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมในรูปของแผนงาน/โครงการ แล้วนำนโยบายที่แปลงให้เป็นรูปธรรมแล้วไปปฏิบัติให้บรรลุผล

รุ่งเรือง สุชาภิรมย์ (2543, หน้า 20) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนของการกำหนดนโยบายที่ดำเนินการโดยหน่วยงาน บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ไปบริหารและจัดการ เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย โดยอาจมีการแปลงนโยบายออกเป็นรูปของ กฎ ระเบียบ แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ส่งผลไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้รับผลประโยชน์จากนโยบายในกรณีที่เป็นนโยบายของรัฐบาลนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติจะเป็นหน้าที่ของข้าราชการประจำ

สรุปได้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนการกำหนดนโยบาย โดยผู้นำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในด้านต่างๆขององค์การไปบริหารจัดการ โดยการแปลงนโยบายจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม เช่น กฎ ระเบียบ แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมแล้วนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นโยบายนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

สำหรับขั้นตอนที่สำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้น วรเดช จันทรศร (2541, หน้า 35-46) ได้นำเสนอไว้ว่า ขั้นตอนในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนในระดับมหภาค (Macro) และขั้นตอนในระดับจุลภาพ (Micro) ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนของการแปลงนโยบายออกเป็นแนวทางปฏิบัติ หรือออกมาในรูปของแผนงานหรือโครงการ และขั้นตอนในการทำให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นยอมรับแนวทาง แผนงานโครงการ หรือผลของการแปลงนโยบายนั้นไปปฏิบัติต่อไป ดังนี้

1.1 ขั้นตอนของการแปลงนโยบาย ถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะหากมีการแปลงนโยบายให้เบี่ยงเบนไปจากวัตถุประสงค์แล้วก็อาจกล่าวได้ว่าความล้มเหลวของนโยบายนั้นย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่แรก

1.2 ขั้นตอนของการยอมรับ เป็นขั้นตอนที่ทำให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นยอมรับแนวทาง แผนงาน โครงการ หรือผลของการเปลี่ยนแปลงนโยบายนั้นไปปฏิบัติต่อไป

ในขั้นตอนนี้ ราชการที่บริหารส่วนกลางจะสามารถทำให้หน่วยปฏิบัติในระดับล่างหรือระดับท้องถิ่น ยอมรับและจัดทำโครงการสนองนโยบายที่ส่วนราชการวางไว้ เพราะอำนาจที่แท้จริงในการนำนโยบาย แผนงาน และโครงการไปปฏิบัติ ย่อมอยู่ที่หน่วยงานและผู้ปฏิบัติในระดับท้องถิ่นเป็นสำคัญ ดังนั้น การสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจถึงขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคด้วย

2. ขั้นตอนการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในระดับจุลภาค แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นระดมพลัง ขั้นการปฏิบัติ และขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง

2.1 ขั้นระดมพลัง (Mobilization) เป็นขั้นตอนที่หน่วยงานในระดับท้องถิ่น จะต้องดำเนินการใน 2 กิจกรรม คือ การพิจารณารับนโยบาย และการแสวงหาความสนับสนุน

2.2 ขั้นการปฏิบัติ (Deliverer implementation) ขั้นตอนมีความครอบคลุมถึงกระบวนการในการปรับเปลี่ยนโครงการที่ได้มีการยอมรับแล้วออกมาในรูปของการปฏิบัติจริงในขั้นนี้จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตัวผู้ปฏิบัติ หรือผู้ให้บริการตามโครงการโดยตรง ในบางกรณีผู้ปฏิบัติอาจจะยอมทำการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ให้เข้ากับแผนหรือโครงการที่กำหนดไว้ในบางกรณีผู้ปฏิบัติอาจจะทำการปรับแผนหรือโครงการนั้น ให้เข้ากับพฤติกรรมการทำงานของตัวเองก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมและลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้ปฏิบัติ วิธีดำเนินการในลักษณะนี้เป็นวิธีการที่จะเปิดโอกาสให้มีการปรับตัวเข้าหาซึ่งกันและกัน ระหว่างนโยบายของรัฐบาลกลางกับการปฏิบัติตามนโยบายโดยหน่วยงานระดับท้องถิ่น

2.3 ขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง (Institutionalization or Continuation) ความสำเร็จของนโยบายจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากนโยบายนั้นไม่ถูกนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การที่จะให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องนี้หมายความว่า นโยบายนั้นจะต้องถูกปรับเปลี่ยนและได้รับการยอมรับเป็นหน้าที่ประจำวันของผู้ปฏิบัติด้วย

สรุปได้ว่า การทำให้นโยบายนั้นได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารในระดับท้องถิ่นจะต้องเป็นตัวนำในการชักจูงให้ผู้ปฏิบัติเห็นความสำคัญของนโยบายดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และจะต้องหาทางแปลงนโยบายนั้นให้เป็นภารกิจประจำวันของผู้ปฏิบัติไปโดยตลอด ในส่วนของผู้ปฏิบัติเองก็ต้องพร้อมและมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามนโยบายนั้นโดยถาวรเสมือนหนึ่งเป็นภารกิจประจำวัน

8. ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวนั้น มีปัจจัยหลายประการเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่ง ศุภชัย ยาวะประภาส (2538, หน้า 101-108) ได้ทบทวนผลงานของนักวิชาการพบว่า มีปัจจัยหลายประการที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ลักษณะของนโยบาย ลักษณะของนโยบายที่มีส่วนในการกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย ได้แก่

1.1 ประเภทของนโยบาย การปฏิบัติตามนโยบายจะมีโอกาสประสบความสำเร็จมากที่สุดหากนโยบายนั้นเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆน้อยที่สุด และมีความเห็น พ้องต้องกันในวัตถุประสงค์ระดับสูง

1.2 ผลประโยชน์ของนโยบายนั้นๆ ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นกับประสบการณ์ที่ผ่านมา ผู้นำของผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่นโยบายนั้นผลักดันให้เกิดขึ้นมาถ้าการรับรู้มีมากกว่าว่านโยบายนั้นให้ประโยชน์มากกว่านโยบายอื่น โอกาสความสำเร็จก็จะมีมาก

1.3 ความสอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้น

1.4 ความเป็นไปได้ในการนำมาทดลองในเชิงปฏิบัติในลักษณะโครงการทดลองก่อนโอกาสสำเร็จจะมีมากกว่านโยบายที่ไม่สามารถทำเป็นโครงการทดลองก่อนได้

1.5 ความเห็นผลได้ของนโยบาย นโยบายที่สามารถส่งผลที่สามารถเห็นได้ชัดเจน จะมีโอกาสในการประสบผลสำเร็จในทางปฏิบัติมากกว่านโยบายที่ไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงผลที่ชัดเจน

1.6 คุณภาพของการส่งข้อมูลย้อนกลับ คุณลักษณะประโยชน์ของการส่งข้อมูลย้อนกลับมีความสำคัญมากต่อความสำเร็จของนโยบายโดยเฉพาะถ้าเป็นนโยบายที่เสนอการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ

2. วัตถุประสงค์ของนโยบาย ในเรื่องวัตถุประสงค์ที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการที่จะให้การกำหนดนโยบายไปปฏิบัตินั้นสำเร็จ พิจารณาได้ดังนี้

2.1 ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ หากวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน การตีความผิด จะเป็นเหตุทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติล้มเหลวได้

2.2 ความสอดคล้องกันของวัตถุประสงค์ นอกจากวัตถุประสงค์จะชัดเจนแล้วยังจำเป็นต้องมีความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2.3 ความยากง่ายในการรับรู้วัตถุประสงค์ คือ ง่ายต่อความเข้าใจ ความรับรู้ของผู้ที่จะนำไปปฏิบัติว่านโยบายนั้นๆ มีวัตถุประสงค์อย่างไร

2.4 ตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบาย จะทราบว่าความสำเร็จของนโยบายนั้นแสดงให้เห็นได้อย่างไร อะไรคือตัวชี้วัดว่า นโยบายนั้นประสบผลสำเร็จ ฉะนั้นจำเป็นต้องมีดัชนีชี้วัดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบายนั้นๆ

2.5 ความไม่เที่ยงตรงของข่าวสารต่อผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ หากแหล่งข้อมูลข่าวสารให้ข้อมูลที่ไม่สอดคล้องในการแปลวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือมาตรฐานต่างๆของนโยบายข้อขัดแย้งเหล่านั้นจะทำให้การปฏิบัติไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่แท้จริง

3. ความเป็นไปได้ทางการเมือง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปได้ทางการเมือง ได้แก่

3.1 การเจรจาระหว่างรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์หรือคัดค้านที่มีต่อนโยบาย

3.2 ความสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นโยบายที่ขาดการสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์ และบุคคลที่สำคัญในรัฐบาลและรัฐสภา ก็มีโอกาที่จะถูกคัดค้านเมื่อนำเข้าพิจารณาในกระบวนการทางนิติบัญญัติ

3.3 ผลกระทบของนโยบายที่มีต่อกลุ่มอาชีพที่มีอิทธิพล กลุ่มอิทธิพลจะใช้วิถีทางทั้งการเมืองและเศรษฐกิจ เพื่อที่จะยับยั้งการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว

3.4 การสนับสนุนจากชนชั้นผู้นำ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา หากขาดการสนับสนุนจากชนชั้นผู้นำ โอกาสนำนโยบายไปปฏิบัติก็เกิดขึ้นได้ยาก

3.5 การสนับสนุนจากสื่อมวลชน นโยบายที่ขาดการสนับสนุนจากสื่อมวลชนมักประสบปัญหาในทางปฏิบัติ

3.6 การสนับสนุนจากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ว่าชอบหรือไม่กับนโยบายนั้น

4. ความเป็นไปได้ทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีเกิดขึ้นเร็วและแต่ละครั้งจะส่งผลต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายเทคโนโลยีที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติตามนโยบายที่วางเอาไว้ต้องสอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือภาวะแวดล้อมที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติ

5. ความพอเพียงของทรัพยากร นโยบายที่จะนำไปปฏิบัติให้สำเร็จนั้นต้องได้รับการสนับสนุนทางทรัพยากร ทั้งด้านการเงิน คน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งจะกระทบกับประสิทธิภาพของนโยบาย

6. ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ โครงสร้างของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติจะมีส่วนอย่างมากต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายนั้น ซึ่งพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

6.1 ประเภทของหน่วยงาน หน่วยงานที่มีกำลังคน ทรัพยากรอื่นๆ พร้อมอยู่แล้วมีโอกาสที่นโยบายจะประสบความสำเร็จในการนำไปปฏิบัติมากกว่าหน่วยงานที่ไม่พร้อม

6.2 โครงสร้างและลำดับชั้นการบังคับบัญชา หน่วยงานขนาดเล็กที่มีระดับชั้นการบังคับบัญชาน้อย จำนวนผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชามาก จะมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าหน่วยงานขนาดใหญ่ ที่มีระดับชั้นและสายการบังคับบัญชามาก แต่ผู้ใต้บังคับบัญชาน้อย

6.3 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่กำหนดนโยบายความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ ระหว่างหน่วยงานที่กำหนดและหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ถ้าความสัมพันธ์มีมาก โอกาสความสำเร็จก็จะมีมากด้วย

7. กลไกภายในหน่วยงานหรือระหว่างหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

7.1 จำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หากจำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีมากขึ้นเท่าใดปัญหาในเรื่องการประสานงานจะมีมากขึ้น และถ้าไม่สามารถประสานงานกันได้ โอกาสที่นโยบายจะล้มเหลวก็มีมากขึ้นด้วย

7.2 จำนวนจุดตัดสินใจ จำนวนจุดตัดสินใจของนโยบายถ้ามีมากขึ้นเท่าใด ความล่าช้าในการปฏิบัติก็มีมากขึ้นเท่านั้น

7.3 ความสัมพันธ์ดั้งเดิมของหน่วยงานที่ร่วมปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย ถ้าร่วมมือกันดีก็จะทำให้นโยบายสามารถนำไปปฏิบัติได้ผลสำเร็จ ตรงกันข้ามกับความขัดแย้งดั้งเดิมซึ่งถ้ามีก็จะนำไปสู่ความล้มเหลว

7.4 การแทรกแซงของหน่วยงานระดับนโยบาย อาจประสบปัญหาหากถูกแทรกแซงจากหน่วยงานระดับบนมากเกินไป

8. ทักษะของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายที่ขัดกับความรู้สึกพื้นฐาน หรือผลประโยชน์ของผู้ปฏิบัติอาจได้รับการคัดค้านหรือปฏิบัติอย่างไม่เต็มใจ ทักษะที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบาย พิจารณาได้ดังนี้

8.1 ทักษะที่มีต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย นโยบายที่ผู้ปฏิบัติจะนำไปปฏิบัติได้ดีต้องเป็นนโยบายที่ผู้ปฏิบัติเข้าใจ เห็นด้วยและมีความรู้ผูกพัน

8.2 ผลกระทบที่จะมีต่อพฤติกรรมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายที่มีผลให้ผู้ปฏิบัติต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากแนวคิดที่เคยปฏิบัติเป็นเวลายาวนาน มักประสบความล้มเหลว

8.3 ความขัดแย้งที่มีต่อค่านิยมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ถ้าผู้นำนโยบายไปปฏิบัติไม่เห็นด้วยกับนโยบาย หรือเลือกปฏิบัติเฉพาะส่วนที่ไม่ขัดต่อค่านิยมที่ตนยึดถือ โอกาสที่จะทำให้นโยบายล้มเหลวก็เป็นไปได้สูง

8.4 ผลกระทบที่มีต่องาน อำนาจ ศักดิ์ศรีและผลประโยชน์ของผู้นำเอานโยบายไปปฏิบัติ ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติมักจะหลีกเลี่ยงหรืองดเว้นไม่ปฏิบัติตามนโยบายที่ขัดกับผลประโยชน์ของตน

ดังที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 8 ประการ คือ ลักษณะของนโยบาย วัตถุประสงค์ของนโยบาย ความเป็นไปได้ทางการเมือง ความเป็นไปได้ทางเทคนิค หรือทฤษฎี ความเพียงพอของทรัพยากร ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ทัศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และความสัมพันธ์ระหว่างกลไกต่างๆ ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์นโยบาย

1. ความหมายของการวิเคราะห์นโยบาย

ควอด (E.S. QUADE, 1981, หน้า 4-5 อ้างอิงในจุมพล หนีมพานิช, 2549, หน้า 38) ให้ความหมายของการวิเคราะห์นโยบายไว้ว่า เป็นรูปแบบ การวิเคราะห์ที่ใช้ข้อมูลข่าวสารในการปรับปรุง วิธีการกำหนดนโยบาย เพื่อการตัดสินใจ โดยการใช้เทคนิควิจัยดำเนินงาน การวิเคราะห์ระบบ การวิเคราะห์ต้นทุน=ผลประโยชน์ การวิเคราะห์ต้นทุน-ประสิทธิภาพ และรูปแบบอื่นๆที่จะได้มาซึ่งการแก้ปัญหาในทางการเมืองและองค์การ

จุมพล หนีมพานิช (2549, หน้า 39) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์นโยบาย หมายถึง การประยุกต์หรือการนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในปัญหาของนโยบายสาธารณะ ปัญหาในการเลือกนโยบาย และปัญหาในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติทั้งในด้านนโยบายภายในและต่างประเทศ

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์นโยบาย คือ การตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาจใช้เทคนิคต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจมุ่งที่การหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโดยกำหนดมาเป็นนโยบายที่เป็นรูปธรรมและเป็นระบบที่มาจากกระบวนองค์ความรู้ในสาขาต่าง ๆ

2. ลักษณะของการวิเคราะห์นโยบาย

จุมพล นิมพานิช (2549, หน้า 39) ได้เสนอลักษณะสำคัญของการวิเคราะห์นโยบายไว้ดังนี้

2.1 ลักษณะประการแรก คือ มีลักษณะของการเป็นศาสตร์ประยุกต์ในแง่ของการเน้นการนำไปใช้มากกว่าศาสตร์บริสุทธิ์ในแง่ของการเน้นการสร้างองค์ความรู้ การศึกษานโยบายและการวิเคราะห์นโยบาย มีลักษณะของการเป็นศาสตร์ประยุกต์มากกว่าศาสตร์บริสุทธิ์ นอกจากนี้ยังเน้นไปที่ปัญหา รวมทั้งการหามาตรการที่ดีกว่า เช่นเดียวกันกับการเน้นไปที่การพรรณนาหรือบรรยาย

2.2 ลักษณะประการที่สอง ก็คือ การมีลักษณะสหวิทยาการเช่นเดียวกันกับสหวิทยาการ ลักษณะประการนี้หมายความว่า การวิเคราะห์นโยบายไม่ใช่ศาสตร์เดี่ยวๆ รวมทั้งไม่ใช่ตัวแทนการมารวมตัวของศาสตร์ต่างๆ แบบหลวมๆ หากแต่เป็นศาสตร์ที่มีลักษณะทั้งสหวิทยาการและสหวิทยาการในแง่ที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาหลายด้าน ดังนั้นจึงต้องใช้แนวทาง สหวิทยาการหรือการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน

2.3 ลักษณะประการที่สาม ก็คือ เป็นการวางแผนที่สามารถตอบสนองการเมือง นักวิเคราะห์นโยบายหลายคนตั้งข้อสังเกตว่าแนวทางต่างๆ ที่ใช้ในการกำหนดนโยบาย แม้จะมีลักษณะเชิงเหตุผลมากขึ้น แต่ก็มีผลความวิตกกังวลเกี่ยวกับการพัฒนาตัวชี้ปัญหาและเงื่อนไขทางสังคมที่ตัวชี้บางตัวลักษณะซับซ้อนรวมทั้งเรื่องการทำนาย การลำดับวัตถุประสงค์รวมทั้งการประเมินทางเลือกที่แม้จะได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นก็ตาม ตรงนี้ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการวิเคราะห์นโยบายกับการวางแผนนโยบาย เพราะแม้จะมีการตระหนักหรือยอมรับกันว่านักวิเคราะห์ต่างได้รับการฝึกฝนให้มีทักษะทางการเมือง เช่นเดียวกันกับการมีทักษะในเรื่องของเทคนิคในการวางแผนเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ก็อยากให้นักวิเคราะห์ที่ได้รับการฝึกอบรมเหล่านี้มีคุณลักษณะข้างต้น นั่นก็คือ มีความตระหนัก เข้าใจ เห็นใจลักษณะของกระบวนการนโยบายในทางการเมือง ในแง่ที่เวลานักวิเคราะห์ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้จะต้องไม่เพียงใช้ความรู้ใช้ปัญญาเท่านั้น แต่ต้องเข้าใจความสลับซับซ้อนและเงื่อนไขของระบบการเมืองโดยเฉพาะในกรณีที่ข้อเสนอแนะของพวกเขาก่อให้เกิดผลกระทบตามมา

2.4 ประการที่สี่ การมุ่งเน้นไปที่ผู้รับบริการ หมายถึง นักวิเคราะห์นโยบายในฐานะปัจเจกชนจำเป็นต้องมีความรู้ลึกซึ้งว่าพวกตนไม่ควรจะมีข้อผูกพันเงื่อนไขในการรับคอมมิชชันจากรัฐบาลหรือหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ หากแต่ควรคำนึงหรือตระหนักถึงผู้รับบริการ โดยตระหนักว่าพวกตนเป็นเหมือนตัวแทนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่มีข้อผูกพันในแง่ของการที่จะต้องช่วยแบ่งเบาภาระของสังคม

3. แนวทางที่ใช้ในการวิเคราะห์นโยบาย

จุมพล หนิมพานิช (2549, หน้า 51) ได้เสนอแนวทางที่ใช้ในการวิเคราะห์นโยบายที่สำคัญไว้ดังนี้

3.1 แนวทางกระบวนการ (The Process Approach) เป็นแนวทางที่ใช้ระบุขั้นตอนต่างๆ ในการระบุนโยบาย โดยขั้นตอนแรกจะเป็นขั้นตระหนักถึงปัญหาทางสังคม ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ขั้นตอนของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ หลังจากนั้นจะเป็นขั้นของการประเมินผลนโยบาย

3.2 แนวทางเนื้อหา (The Substantive Approach) เป็นการศึกษาเฉพาะเนื้อหาของนโยบายด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวให้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาในด้านนั้นที่มีความจำเป็นในการช่วยให้เข้าใจและเป็นการช่วยในการตีความการค้นพบเชิงประจักษ์

3.3 แนวทางตรง-ปฏิฐานนิยม (The Logical-Positive Approach) บางครั้งเรียกว่า “แนวทางพฤติกรรม” (The Behavioral Approach) หรือบางที่เรียกว่า “แนวทางวิทยาศาสตร์” (The Scientific Approach) โดยใช้วิธีพิจารณาหลักการทั่วไป ไปสู่เรื่องเฉพาะ

3.4 แนวทางเศรษฐมิติ (The Econometric Approach) บางที่เรียกแนวทางสาธารณะ (Public Choice approach) หรือแนวทางเศรษฐศาสตร์การเมือง (The Political Economy Approach) มีรากฐานที่มาจากที่ตั้งอยู่บนทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์การเมือง ที่มองธรรมชาติมนุษย์ว่าเป็นพวกที่มีเหตุผล เป็นพวกที่ได้รับความสนใจจากการได้รับผลประโยชน์ส่วนตัว โดยมีสมมุติฐานว่า บุคคลติดตามแสวงหาสิ่งที่พวกตนรักพวกตนชอบและที่มีความสำคัญต่อพวกตนมากกว่าการคำนึงผลที่ตามมาของส่วนรวม

3.5 แนวทางปรากฏการณ์วิทยา (หลังปฏิฐานนิยม) (The Phenomenological (Postpositivist) Approach) เป็นแนวทางที่ใช้ความรู้สึกที่บังเกิดขึ้นในใจที่เกิดจากประสบการณ์ในแง่ของวิธีการตามแนวคิดนี้ นักวิเคราะห์จะต้องปฏิบัติต่อปรากฏการณ์ทางสังคมและปรากฏการณ์เป็นเหตุการณ์หนึ่งเดียวด้วยการใช้วิธีคุณภาพ แนวทางนี้โดยทั่วไปมีความเหมาะสมกับการศึกษากฎการศึกษา หรือเฉพาะกรณี

3.6 แนวทางการมีส่วนร่วม (The Participatory Approach) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งการเก็บรวบรวมข่าวสารข้อมูล เพื่อว่าผู้กำหนดนโยบายจะได้รับข้อเสนอแนะตลอดจนการตัดสินใจที่ดี

3.7 แนวทางเชิงปทัสสถาน (The Normative or Prescriptive Approach) เป็นการมุ่งนำเสนอมาตรการ หรือเป้าหมายที่พึงปรารถนาหรือที่ดีกว่า ซึ่งแนวปฏิบัติการใช้แนวทางนี้ ผู้ใช้ต้องมีทักษะในการทำให้คนอื่นมีความมั่นใจในสถานภาพหรือในตำแหน่งทางการเมืองของตน

3.8 แนวทางอุดมการณ์ (Ideological Approach) หรือแนวทางวิสัยทัศน์ มีอยู่ 2 แบบ แบบแรก “วิสัยทัศน์แบบมีข้อจำกัด” ลักษณะของวิสัยทัศน์แบบนี้คือมองภาพของมนุษย์ว่ามีลักษณะที่เห็นแก่ตัวเอง มีข้อจำกัดทางคุณธรรม ผลก็คือทำให้ปทัสถานของนโยบายมีลักษณะอนุรักษนิยม และวิสัยทัศน์แบบที่สอง มองภาพมนุษย์ในแง่ของอารมณ์ความรู้สึกที่เข้าใจที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ทางสังคมภายใต้การมองมนุษย์ในลักษณะนี้ มนุษย์สามารถรู้ถึงความต้องการของคนอื่นว่ามีความสำคัญกว่าความต้องการของตน ทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ดังกล่าวเป็นทรรศนะแบบเสรีนิยมที่มองมนุษย์แบบไม่มีข้อจำกัด

3.9 แนวทางประวัติศาสตร์ (The Historical Approach) หมายถึง ถ้ามีการใช้แนวทางนี้ในการวิเคราะห์นโยบายใดนโยบายหนึ่งที่ผ่านมาก็จะต้องมีการตรวจสอบนโยบายนั้นๆ ย้อนหลังไปหลายปี ทั้งนี้เพื่อดูแบบแผนในกระบวนการนโยบาย ซึ่งแบบแผนดังกล่าวอาจจะไม่ได้มีการตระหนัก ทั้งนี้เนื่องมาจากกรอบการวิเคราะห์ที่ใช้เวลาช่วงสั้น

4. ระเบียบวิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์นโยบาย

เรณู สีสุวรรณ (2535, หน้า 10-11) ได้ทบทวนเอกสารและได้เสนอระเบียบวิธีการวิเคราะห์นโยบายออกเป็น 6 ประการ คือ

4.1 การกำหนดโครงสร้างของปัญหา (Problem Structuring) เป็นระเบียบวิธีวิเคราะห์นโยบายที่ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขเพื่อให้การจำแนกและระบุปัญหาชัดเจน รวมทั้งการทบทวนสภาพปัญหาใหม่หลังจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ และปรากฏผลลัพธ์ขึ้นมาแล้ว ทั้งนี้ เพื่อทำการตรวจสอบแก้ไขว่ามีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ทั้งสถานการณ์ทางการเมือง สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนทัศนคติของผู้ทำการตัดสินใจซึ่งจะทำให้การพิจารณาปัญหาสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงไป ข้อมูลนี้จะเป็นประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขทางเลือกในการแก้ไขปัญหาใหม่ด้วย

4.2 การกำกับนโยบาย (Monitoring) เป็นระเบียบวิธีวิเคราะห์นโยบายที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุและผลของนโยบายที่ผ่านมา เพื่อนำมาปรับปรุงในการกำกับการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้น การกำกับนโยบายจึงเป็นส่วนเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติและผลลัพธ์นโยบาย กล่าวคือ ผลลัพธ์จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับขีดความสามารถในการกำกับนโยบายซึ่งหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นผู้รับผิดชอบ

4.3 การทำนาย (Forecasting) เป็นระเบียบวิธีการวิเคราะห์ที่ใช้ในการทำนายสภาพแวดล้อมและผลลัพธ์ของชุดการปฏิบัติที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สำหรับทางเลือกแต่ละ

ทางเลือกที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหานโยบายโดยพิจารณาว่าทางเลือกจะก่อให้เกิดผลดีผลเสียอย่างไร ระเบียบวิธีวิเคราะห์เพื่อการทำนายนี้ใช้ความรู้จากวิชาการสาขาต่างๆ มากมาย เพื่อให้การคาดหมายมีประสิทธิภาพ ผลกระทบหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจยอมรับทางเลือกเพื่อนำไปปฏิบัตินั้น ขึ้นอยู่กับทั้งคุณสมบัติทางเลือกและสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่ปรากฏอยู่ โดยพิจารณาถึงทางเลือกที่จะนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ถ้าหากช่วงเวลาที่นักวิเคราะห์ต้องทำนายทางเลือกค่อนข้างยาวนานในอนาคต ซึ่งมีโอกาสจะเกิดความไม่แน่นอนมากขึ้น กรณีนี้นักวิเคราะห์ต้องกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับทางเลือกแต่ละทางเลือกไว้ด้วย

4.4 การประเมินผล (Evaluation) เป็นระเบียบวิธีวิเคราะห์นโยบายที่ใช้สำหรับตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าหรือค่านิยมของแนวทางปฏิบัติของนโยบายในอนาคต ซึ่งการประเมินนี้สามารถกระทำได้ทั้งก่อนที่จะนำไปปฏิบัติและหลังจากการนำไปปฏิบัติแล้ว เพื่อเป็นการตรวจสอบทางเลือกที่นำไปปฏิบัติว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด โดยเปรียบเทียบกับผลได้ผลเสียที่ประมาณการไว้ในทางเลือกแต่ละทางเลือกกับผลลัพธ์นโยบายที่เกิดขึ้นหลังจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลจึงสัมพันธ์โดยตรงระหว่างผลลัพธ์นโยบายกับทางเลือกนโยบาย ซึ่งจะบอกถึงระดับความสำเร็จของผลลัพธ์นโยบาย (Policy Performance) การประเมินผลจะบอกให้ทราบว่านโยบายที่นำไปปฏิบัติจะก่อให้เกิดความแตกต่างอะไรบ้างกับสภาพเดิมที่เป็นอยู่ รวมทั้งบอกด้วยว่าทางเลือกแต่ละทางเลือกจะก่อให้เกิดผลได้ผลเสียอะไรบ้าง

4.5 การเสนอแนะ (Recommendation) เป็นระเบียบวิธีวิเคราะห์นโยบายที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับทางเลือกต่างๆ ทั้งนี้โดยวิเคราะห์นโยบายที่ใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อจัดลำดับทางเลือกต่างๆ โดยวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมือง สภาพแวดล้อม และค่านิยมของผู้ตัดสินใจ หากการเสนอแนะทางเลือกไม่สอดคล้องกับสถานการณ์หรือค่านิยมของผู้ตัดสินใจ ทางเลือกนั้นก็อาจไม่ได้รับการนำไปปฏิบัติ การเสนอแนะนอกจากจะใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว ยังต้องใช้ข้อมูลเชิงปทัสฐานประกอบด้วย เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมของผู้ตัดสินใจมาก ผู้ตัดสินใจมักจะเลือกทางเลือกที่สอดคล้องกับค่านิยมของตนเองเสมอ

4.6 ระดับปัญหาที่ได้รับการแก้ไข (Practical Inference) เป็นระเบียบวิธีวิเคราะห์นโยบายที่ใช้เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับระดับของปัญหาที่ได้รับการแก้ไข เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างระดับความสำเร็จของนโยบาย กับปัญหาที่กล่าวว่าผลลัพธ์ที่บังเกิดขึ้นนั้นมีปัญหาใดบ้างที่ได้รับการแก้ไขไปแล้ว และมีปัญหาใดบ้างที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งปัญหาที่

ยังไม่ได้รับการแก้ไขนี้จะกลับเข้าสู่วงจรของการพิจารณาปัญหา นโยบายใหม่ เพื่อแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาให้บรรลุผลต่อไป

ระเบียบวิเคราะห์นโยบายทั้ง 6 ประการดังกล่าว มีความสัมพันธ์กันแบบลำดับชั้น (Hierarchy) ซึ่งต้องใช้เกี่ยวเนื่องกัน แต่ในการศึกษาค้นคว้านี้มุ่งประเด็นการประเมินผลนโยบายมากกว่าประเด็นอื่น

นโยบายด้านการศึกษารัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 ณ กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งนโยบายการศึกษาได้กำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต รวม 8 ประการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

1. ปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการ ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และระดมทรัพยากร เพื่อการปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา พัฒนาครู พัฒนาระบบการคัดเลือกเข้าสู่มหาวิทยาลัย พัฒนาหลักสูตร รวมทั้งปรับหลักสูตรวิชาแกนหลักรวมถึงวิชาประวัติศาสตร์ ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ ปรับบทบาทการศึกษานอกโรงเรียนเป็นสำนักงานการศึกษาตลอดชีวิต และจัดให้มีศูนย์การศึกษาตลอดชีวิต เพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ตลอดจนส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อนำไปสู่เป้าหมายคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นคุณธรรมนำความรู้อย่างแท้จริง

2. ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ โดยมุ่งเน้นในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา เพื่อให้สนองตอบความต้องการด้านบุคลากรของภาคเศรษฐกิจ

3. พัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้ครูดี ครูเก่ง มีคุณธรรม มีคุณภาพ และมีวิทยฐานะสูงขึ้น ลดภาระงานครูที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนสอนตามโครงการคืนครูให้นักเรียน มีการดูแลคุณภาพชีวิตของครู ด้วยการปรับโครงสร้างหนี้และจัดตั้งกองทุนคุณภาพชีวิตครู ควบคุมไปกับการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เน้นการพัฒนาเนื้อหาสาระและบุคลากรให้พร้อมรองรับและใช้ประโยชน์จากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างคุ้มค่า

4. จัดให้ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาฟรี 15 ปี ตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้เกิดความเสมอภาคและความเป็นธรรมในโอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ทั้งผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือ

ทุกพลภาพ ผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ผู้บกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา และชนต่างวัฒนธรรม รวมทั้งยกระดับการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชุมชน

5. ยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศ โดยการจัดกลุ่มสถาบันการศึกษาตามศักยภาพ ปรับเงินเดือนค่าตอบแทนของผู้สำเร็จอาชีวศึกษาให้สูงขึ้น โดยภาครัฐเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างของการใช้ทักษะอาชีวศึกษาเป็นเกณฑ์กำหนดค่าตอบแทนและความก้าวหน้าในงาน ควบคู่กับการพัฒนาองค์ความรู้นวัตกรรม ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา

6. ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ให้มีการประเมินและใกล้เคียงหนี้ รวมทั้งขยายกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอาชีวศึกษาและปริญญาตรีเพิ่มขึ้น

7. ส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชน ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเชิงสร้างสรรค์ อย่างชาญฉลาด เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้

8. นโยบายการเร่งรัดการลงทุนด้านการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีบูรณาการในทุกระดับการศึกษาและในชุมชน โดยใช้พื้นที่และโรงเรียนเป็นฐานบูรณาการทุกมิติ และยึดเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นหลักในการยกระดับคุณภาพโรงเรียนที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และส่งเสริมความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยไปสู่การเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและวิจัยพัฒนาในภูมิภาค รวมทั้งเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตในชุมชน โดยเชื่อมโยงบทบาทสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554)

วิสัยทัศน์ประเทศไทย

มุ่งพัฒนาสู่ สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรม นำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบคลุมอบอุ่น ชุมชน เข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี (วิถิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2553)

พันธกิจ

เพื่อให้การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เห็นควรกำหนดพันธกิจของการพัฒนาประเทศ ดังนี้

1. พัฒนาคอนให้มีคุณภาพ คุณธรรมนำความรอบรู้อย่างเท่าทัน
2. เสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม
3. ดำรงความหลากหลายทางชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และคุณภาพสิ่งแวดล้อม
4. พัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาลภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้คู่คุณธรรม
2. เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชน
3. เพื่อปรับโครงสร้างการผลิตสู่การเพิ่มคุณค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และนวัตกรรม
4. เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และระบบบริหารความเสี่ยงให้กับภาคการเงิน การคลัง พลังงาน ตลาดปัจจัยการผลิต ตลาดแรงงาน และการลงทุน
5. เพื่อสร้างระบบการแข่งขันด้านการค้าและ การลงทุนให้เป็นธรรม และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศ
6. เพื่อเสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพ
7. เพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศสู่ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน

เป้าหมาย

1. เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคนและความ เข้มแข็งของชุมชน

1.1 การพัฒนาคอน

1.1.1 คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม อารมณ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

1.1.2 เพิ่มจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเป็น 10 ปี พัฒนากำลังแรงงานระดับกลางที่มีคุณภาพเพิ่มเป็น 60% ของกำลังแรงงานทั้งหมด และเพิ่มสัดส่วนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาเป็น 10 คน ต่อประชากร 10,000 คน

1.1.3 อายุคาดหมายเฉลี่ยของคนไทยสูงขึ้นเป็น 80 ปี ควบคู่กับการลดอัตราเพิ่มของการเจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้ใน 5 อันดับแรก คือ หัวใจ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน หลอดเลือดสมอง และมะเร็ง นำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพแรงงาน และลดรายจ่ายด้านสุขภาพของบุคคลลงในระยะยาว

1.2 การพัฒนาชุมชนและแก้ปัญหาความยากจน ทุกชุมชนมีแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำแผนชุมชนไปใช้ประกอบการจัดสรรงบประมาณเพิ่มกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมและบรรเทาปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด และขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และลดสัดส่วนผู้อยู่ใต้เส้นความยากจนลงเหลือร้อยละ 4 ภายในปี 2554

2. เป้าหมายด้านเศรษฐกิจ

2.1 โครงสร้างเศรษฐกิจ สัดส่วนภาคเศรษฐกิจ ในประเทศต่อภาคการค้าระหว่างประเทศ เพิ่มขึ้นเป็น 75% ภายในปี 2554 และสัดส่วนภาคการผลิตเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร เพิ่มขึ้นเป็น 15% ภายในปี 2554

2.2 เสถียรภาพเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อทั่วไปเฉลี่ย 3.0-3.5% ต่อปี สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ไม่เกิน 50% และความยืดหยุ่นการใช้พลังงานเฉลี่ย ไม่เกิน 1:1 ในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10

2.3 ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ สัดส่วนรายได้ของกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด 20% แรก ต่อรายได้ของกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุด 20% ไม่เกิน 10 เท่าภายในปี 2554 และสัดส่วนผลผลิตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ไม่ต่ำกว่า 40% ในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10

3. เป้าหมายการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

3.1 รักษาความสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ ให้มีพื้นที่ป่าไม้ไม่น้อยกว่า 33% และต้องเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่า 18% ของพื้นที่ประเทศ รวมทั้งรักษาพื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทานไว้ไม่น้อยกว่า 31 ล้านไร่

3.2 รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อการดำรงคุณภาพชีวิตที่ดีและไม่เป็นภัย คุณภาพต่อระบบนิเวศ ตลอดจนคุณภาพชีวิตของคนไทย

4. เป้าหมายด้านธรรมาภิบาล

4.1 มุ่งให้ธรรมาภิบาลของประเทศดีขึ้น มีคะแนนภาพลักษณ์ของความโปร่งใสอยู่ที่ 5.0 ภายในปี 2554 ระบบราชการมีขนาดที่เหมาะสม และมีการดำเนินงาน ที่คุ้มค่าเพิ่มขึ้น ลดกำลังคนภาครัฐให้ได้ 10% ภายในปี 2554

4.2 สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลในบริบทไทย ให้มีการศึกษาวิจัย พัฒนาองค์ความรู้ในด้านวัฒนธรรมประชาธิปไตย วัฒนธรรมธรรมาภิบาล และวัฒนธรรมสันติวิธีเพิ่มขึ้นในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 10

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรับเปลี่ยนเร็วและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เหมาะสม ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้
2. ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ
3. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการผลิตให้สมดุลและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเพื่อสร้างความเข้มแข็งของภาคการผลิตและบริการ บนฐานการเพิ่มคุณค่าสินค้าและบริการจากองค์ความรู้สมัยใหม่ภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรม และการบริหารจัดการที่ดี รวมทั้งสร้างบรรยากาศการลงทุนที่ดีด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์
4. ยุทธศาสตร์การพัฒนามาตรฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
5. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ มุ่งเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 สู่การปฏิบัติ ต้องให้ภาคีพัฒนาทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน มีดังนี้

1. เสริมสร้างบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคีพัฒนาจัดทำแผนปฏิบัติการในระดับต่างๆ
2. กำหนดแนวทางการลงทุนที่สำคัญตามยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10
3. เร่งปรับปรุงและพัฒนากฎหมายเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

4. ศึกษาวิจัยสร้างองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้เพื่อหนุนเสริมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 สู่การปฏิบัติ
5. พัฒนาระบบการติดตามประเมินผลและสร้างดัชนีความสำเร็จของการพัฒนาในทุกระดับ
6. สนับสนุนการพัฒนากระบวนการฐานข้อมูลในทุกระดับและการเชื่อมโยงโครงข่ายข้อมูลข่าวสารระหว่างหน่วยงานกลางระดับนโยบาย ตลอดจนระดับพื้นที่และท้องถิ่น

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2553) เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 18 ซึ่งจัดร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ในระหว่าง พ.ศ. 2549-2550 ภายหลังจากรัฐประหารในประเทศไทยโดย คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อคณะเป็น "คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ" (คมช.) เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ปีเดียวกัน โดยร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงลงพระปรมาภิไธยเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน กรุงเทพมหานคร นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก หน้า 1 ในวันเดียวกันนั้น และมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายทันที แทนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้เป็นกฎหมายไทยฉบับแรกที่มีผลใช้บังคับและได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติแล้ว ได้เผยแพร่ให้ประชาชนทราบและจัดให้มีการลงประชามติเพื่อขอความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในร่างรัฐธรรมนูญ ณ วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ผลปรากฏว่าผู้มาลงประชามติร้อยละ 57.81 เห็นชอบ และร้อยละ 42.19 ไม่เห็นชอบ ประธาน สนช. จึงนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์ให้ทรงลงพระปรมาภิไธย

เนื่องจากในระหว่างการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เกิดความผันผวนทางการเมืองภายในประเทศ การร่างจึงดำเนินไปบนความร้อนแรงทางการเมือง เผชิญหน้าทั้งจากฝ่ายที่สนับสนุนให้มีการเห็นชอบในร่างรัฐธรรมนูญ และฝ่ายที่ต่อต้าน รวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นขั้นตอนการร่าง อาทิ การขาดความมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางจากประชาชน การที่ คมช. ผูกขาดการสรรหาสมาชิก สสร. และในเนื้อหาของสาระของร่าง อาทิ มีการกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาเกือบกึ่งหนึ่งของจำนวนทั้งมาจากการแต่งตั้ง การลดฐานอำนาจของฝ่ายบริหารและพรรคการเมือง

การเพิ่มอำนาจของฝ่ายทหารและระบอบบอมาตยาธิปไตย รวมถึงการนิรโทษกรรม คมช. เองสำหรับการก่อรัฐประหาร

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้วางแนวทางการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยยึดตามแนวทางและแก้ไขจุดอ่อนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากรัฐธรรมนูญนี้ 4 ประการ คือ

1. คุ้มครอง ส่งเสริม ขยายสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชน
 2. ลดการผูกขาดอำนาจรัฐ และเพิ่มอำนาจประชาชน
 3. การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรม และจริยธรรม
 4. ทำให้องค์กรตรวจสอบมีความอิสระ เข้มแข็ง และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ มีเนื้อหาสาระตามหมวดต่างๆ ดังต่อไปนี้
- หมวด 1 บททั่วไป (มาตรา 1-7)
- หมวด 2 พระมหากษัตริย์ (มาตรา 8-25)
- หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย (มาตรา 26-69)
- หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย (มาตรา 70-74)
- หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (มาตรา 75-87)
- หมวด 6 รัฐสภา (มาตรา 88-162)
- หมวด 7 การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน (มาตรา 163-165)
- หมวด 8 การเงิน การคลัง และงบประมาณ (มาตรา 166-170)
- หมวด 9 คณะรัฐมนตรี (มาตรา 171-196)
- หมวด 10 ศาล (มาตรา 197-228)
- หมวด 11 องค์กรตามรัฐธรรมนูญ (มาตรา 229-258)
- หมวด 12 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (มาตรา 259-278)
- หมวด 13 จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (มาตรา 279-280)
- หมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 281-290)
- หมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (มาตรา 291)
- บทเฉพาะกาล (มาตรา 292-309)

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
ที่เกี่ยวข้องกับทางการศึกษา มีเนื้อหาสาระตามมาตราต่างๆดังต่อไปนี้

มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้

มาตรา 35 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 36 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 37 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น

มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

การจัดการศึกษาอบรมขององค์การวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา 50 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ

การศึกษอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 52 เด็กและเยาวชน มีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึง การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว

การแทรกแซงและการจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัวหรือประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมที่เหมาะสมจากรัฐ

มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

(1) ค้ำครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

(2) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สุขภาพะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าว ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพ และจริยธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

(3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(4) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

(5) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในศิลปวิทยาการแขนงต่าง ๆ และเผยแพร่ข้อมูลผลการศึกษาวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยจากรัฐ

(6) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น

มาตรา 82 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้านต่าง ๆ โดยจัดให้มีกฎหมายเฉพาะเพื่อกำหนดจัดงบประมาณสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และให้มีสถาบันการศึกษาและพัฒนา จัดให้มีการใช้ประโยชน์จากผลการศึกษาและพัฒนา การถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม รวมทั้งเผยแพร่ ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ และสนับสนุนให้ประชาชนใช้หลักด้าน วิทยาศาสตร์ในการดำรงชีวิต

(2) ส่งเสริมการประดิษฐ์หรือการค้นคิดเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษาและ พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

(3) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย พัฒนา และใช้ประโยชน์จาก พลังงานทดแทนซึ่งได้จากธรรมชาติและเป็นคุณต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) มีสาระสำคัญ 3 วัตถุประสงค์ 11 นโยบาย ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

วัตถุประสงค์ 1 พัฒนาคคนในรอบด้าน และสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของ การพัฒนา

- นโยบาย 1 พัฒนาทุกคนให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้
เป้าหมาย
1. เด็กปฐมวัย 0-5 ปี
 2. ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี
 3. มีกำลังคนด้านอาชีพะระดับต่าง ๆ

4. พัฒนาฝีมือแรงงานได้มาตรฐาน
5. ผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีโอกาสศึกษาในระดับอุดมศึกษา
6. มีการจัดบริการศึกษาในหลายรูปแบบ

แนวการดำเนินงาน

1. ส่งเสริมสนับสนุนความพร้อมของเด็ก
2. จัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ส่งเสริมการจัดอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ
4. ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา
5. ส่งเสริมการจัดการศึกษาเฉพาะทาง
6. ส่งเสริมให้มีการศึกษาพระพุทธศาสนา

นโยบาย 2

การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

เป้าหมาย

1. ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข
2. ครูได้รับการพัฒนาความรู้ การจัดการกระบวนการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญ

3. ผู้บริหารและครูได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
4. สถานศึกษาทุกแห่งมีการประกันคุณภาพการศึกษา

แนวการดำเนินงาน

1. การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ปฏิรูปครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
3. กำหนดมาตรฐานการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา

นโยบาย 3

ปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

เป้าหมาย

1. มีการบูรณาการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม
2. บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร สถานประกอบการ ร่วมคิด

ร่วมดำเนินงาน

3. คนไทยมีค่านิยมและพฤติกรรมตามระบบวิถีชีวิตที่ตั้งงาน

แนวการดำเนินงาน

1. ปฏิรูปโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร
2. บุคคล ครอบครั้ว ชุมชน องค์กร สถานประกอบการ ให้มีส่วนร่วมอย่างสำคัญ

3. บูรณาการการศึกษาและศาสนาเข้าด้วยกัน
4. ส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรม ประชาธิปไตย

นโยบาย 4 พัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพึ่งพาตนเองและเพิ่มสมรรถนะการแข่งขัน

เป้าหมาย

1. คนไทยมีความรู้ ความคิด ใฝ่รู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
2. ผลิตครู คณาจารย์ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้สอดคล้องกับความต้องการ
3. ผู้สำเร็จการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มีคุณภาพ ในระดับนานาชาติ

4. บุคลากรที่ทำงานด้านนี้ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง
5. ผลิตนักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สามารถทำการวิจัยเพื่อสร้างความรู้และนวัตกรรมได้

แนวการดำเนินงาน

1. เสริมสร้างสนับสนุนเน้นกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์
2. ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาครู ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3. ส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้รับการพัฒนาตั้งแต่เยาว์วัย

4. ส่งเสริมกระบวนการผลิตนักวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี สามารถทำการวิจัยและพัฒนา

5. สร้างนวัตกรรมจากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยได้

วัตถุประสงค์ 2 สร้างสังคมให้มีคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้

นโยบาย 5 การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรม

- เป้าหมาย
1. ทักษะ และกระบวนการในการคิดการวิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้
 2. มีความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบ วินัย ประหยัด อุดม รับผิดชอบต่อ
- ส่วนรวม
3. มีโอกาสและทางเลือกที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงอายุ
- แนวการดำเนินงาน
1. จัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความหลากหลายและยืดหยุ่น
 2. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม
 3. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ครอบคลุมวิทยาการ สร้างเครือข่ายตั้งแต่ระดับ
- ชุมชนถึงระดับชาติ
4. พัฒนาข้อมูลสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ
 5. จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ครอบคลุมด้านวิชาการ ความรู้ทั่วไป
- ด้านอาชีพ และด้านศาสนา
- นโยบาย 6 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และการเรียนรู้ของคน
- เป้าหมาย
1. เพิ่มสัดส่วนการสนับสนุนด้านการวิจัยจากภาครัฐไม่น้อยกว่าร้อยละ
- 1.5
2. มีการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 3. มีบุคลากรเพื่อการวิจัยและพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพ
- แนวการดำเนินงาน
1. กำหนดกลไกเชิงนโยบายด้านการวิจัย และพัฒนาที่เข้มแข็ง
 2. กำหนดการวิจัยเป็นสาระในหลักสูตรการเรียนรู้
 3. ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและ
- การประกอบอาชีพ
- นโยบาย 7 การสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ และเผยแพร่ความรู้และการเรียนรู้
- เป้าหมาย
1. มีการพัฒนาการเรียนรู้และความรู้ใหม่ๆ
 2. มีการใช้ความรู้เป็นฐานและการพัฒนาคุณภาพชีวิต
 3. มีการใช้ความรู้เป็นฐานในการพัฒนาในทุกภาคการผลิต

แนวการดำเนินงาน

1. ส่งเสริมการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ๆ
2. สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน และประยุกต์ความรู้
3. สนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการแสวงหาและ

เผยแพร่ความรู้

วัตถุประสงค์ 3 พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน

นโยบาย 8 ส่งเสริมและสร้างสรรค์ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย

1. ทุกสถาบันในสังคมทำหน้าที่เป็นภูมิคุ้มกัน พัฒนาจิตใจ
2. มีการฟื้นฟู พัฒนาและสร้างสรรค์พฤติกรรมของคน และสิ่งแวดล้อม

ให้เกิดความดีงาม

แนวการดำเนินงาน

1. ส่งเสริมการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม สังคม พลศึกษา
2. ผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถด้านศิลปะ และ

วัฒนธรรม รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาศิลปิน

นโยบาย 9 การจำกัด ลด ขจัด ปัญหาทางโครงสร้าง หรือคงไว้ซึ่งความยากจน ขัดสน
ด้อยทั้งโอกาสและศักดิ์ศรีของคนเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม

เป้าหมาย

1. ประชากรในวัยเรียน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส มีโอกาสได้รับการศึกษา
2. ประชากรผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่ม เข้าถึงการบริการทางการศึกษาและ
3. การจัดการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน อย่างมี

อย่างทั่วถึง

ฝึกอบรมวิชาชีพอย่างทั่วถึง

คุณภาพ

การดำเนินการ

แนวการดำเนินงาน

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา
2. ปฏิรูประบบงบประมาณ
3. ปฏิรูปโครงสร้างการบริหาร

นโยบาย 10 การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการพัฒนาประเทศ
เป้าหมาย

1. มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษาอย่างทั่วถึง
2. ประชาชนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

แนวการดำเนินงาน

1. ส่งเสริมหน่วยงานทุกระดับ มีระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกันได้
2. ใช้เทคโนโลยีเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

นโยบาย 11 การจัดทรัพยากรและการลงทุนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม
เพื่อพัฒนาคนและสังคมไทย

เป้าหมาย

1. ทุกส่วนของสังคมร่วมระดมทุนเพื่อการเรียนรู้ของคนไทย
 2. เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนร่วมลงทุนจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
- และมีความหลากหลาย

แนวการดำเนินงาน

1. ระดมทรัพยากรและการลงทุนอย่างเพียงพอ
2. จัดระบบและวิธีการบริหาร จัดสรรทรัพยากร และระบบติดตาม

ด้วยความโปร่งใส

แผนงานของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ.2551 - 2554)

แผนงานของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ.2551 - 2554) โดยแบ่งเป็น 3 แผนงานหลัก
ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

1. แผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
2. แผนงานขยายโอกาสทางการศึกษา
3. แผนงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กลยุทธ์

1. พัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
 - 1.1 โครงการส่งเสริมการดำเนินงานตามภารกิจของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
 - 1.2 โครงการพัฒนาและปรับปรุงระบบ Call Center (1579)
 - 1.3 โครงการพัฒนาระบบราชการ
 - 1.4 โครงการส่งเสริมการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในหน่วยงานและสถานศึกษา
2. ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

- 2.1 โครงการพัฒนาและสนับสนุนความร่วมมือกับต่างประเทศ

3. พัฒนาระบบตรวจสอบระบบการตรวจราชการและติดตามประเมินผล

- 3.1 โครงการพัฒนาการตรวจสอบ

- 3.2 โครงการพัฒนาระบบการตรวจราชการและติดตามประเมินผล

4. พัฒนากฎหมายและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติ การบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้องและ

ทั่วถึง

- 4.1 โครงการพัฒนากฎหมาย

5. ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยพัฒนาการศึกษา

- 5.1 การวิจัยทางการศึกษา

6. พัฒนาและส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการ

- 6.1 โครงการพัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ เพื่อการบริหาร

จัดการและการให้บริการ

7. พัฒนาและส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้

- 7.1 โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านระบบสารสนเทศ

- 7.2 โครงการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้

8. จัดการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้หลากหลายครอบคลุม

ทุกพื้นที่ทุกกลุ่มเป้าหมาย

- 8.1 โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

- 8.2 โครงการยกระดับการศึกษาของประชากรวัยแรงงาน

- 8.3 โครงการเร่งรัดการรู้หนังสือให้กับกลุ่มเป้าหมายชาวไทยภูเขาและชาวไทยมุสลิม

- 8.4 โครงการฝึกอาชีพ เพื่อพัฒนาชีวิต
- 8.5 โครงการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ เพื่อการสื่อสาร
- 8.6 โครงการจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยสำหรับคนไทยในต่างประเทศ
- 8.7 โครงการสร้างความอบอุ่นและความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและเยาวชนนอกโรงเรียน
- 8.8 โครงการส่งเสริมและประสานความร่วมมือภาคีเครือข่าย กศน. เพื่อเรียนรู้ในต่างประเทศ
- 8.9 โครงการประชุมคณะกรรมการทุกระดับและคณะอนุกรรมการ
- 8.10 โครงการส่งเสริมการจัดบริการศึกษาตามอัธยาศัย
- 9. ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาเอกชน
 - 9.1 โครงการอุดหนุนการจัดการศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน
- 10. สนับสนุนทุนการศึกษาและทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
 - 10.1 โครงการทุนการศึกษาเด็กสภาวะยากลำบากในเขตพื้นที่พิเศษ ภาคใต้ ชายแดนและชาวเขา
 - 10.2 โครงการทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
 - 10.3 โครงการทุนการศึกษาให้เปล่าสำหรับเด็กเรียนดีแต่ยากจน
 - 10.4 โครงการเฉลิมราชกุมารี
 - 10.5 โครงการอุดหนุนทุนการศึกษา
- 11. เร่งรัดคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 11.1 โครงการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษานอกระบบ
 - 11.2 โครงการพัฒนาคุณภาพการจัดการบริการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 11.3 โครงการยกระดับคุณภาพการศึกษาเอกชน
 - 11.4 โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
 - 11.5 โครงการขยายบทบาทศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน และการพัฒนาระบบรับรองและตรวจสอบคุณภาพสินค้าชุมชน
 - 11.6 โครงการส่งเสริมสนับสนุนการมีงานทำให้นักเรียน นักศึกษาให้มีรายได้ระหว่างเรียน

- 11.7 โครงการศีลธรรมนำความรู้จักกลับคืนสู่ชุมชน
- 11.8 โครงการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 11.9 โครงการจัดกระบวนการเรียนรู้ในเขตพื้นที่โครงการพระราชดำริและความมั่นคง
- 11.10 โครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
- 12. ส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียนให้มีความประพฤติ มีคุณธรรมจริยธรรม
 - 12.1 โครงการพัฒนาค่ายลูกเสือ ศูนย์กิจกรรมยุวกาชาด และศูนย์ฝึกบุคลากรทางการลูกเสือและยุวกาชาด
 - 12.2 โครงการส่งเสริมสนับสนุนและจัดกิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาดและกิจกรรมนักเรียน
- 13. พัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้
 - 13.1 โครงการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ
 - 13.2 โครงการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน
 - 13.3 โครงการส่งเสริมความเป็นชาติและสังคมพหุวัฒนธรรม
 - 13.4 โครงการส่งเสริมและพัฒนากิจการศึกษาศิลปวัฒนธรรมทั้งระบบ
 - 13.5 โครงการเสริมสร้างขวัญกำลังใจและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของครูและบุคลากรทางการศึกษา
 - 13.6 โครงการสนับสนุนทุกการศึกษา
 - 13.7 โครงการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา
- 14. เสริมสร้างความเข้มแข็งระบบบริหารงานบุคคลให้ได้มาตรฐาน
 - 14.1 โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งระบบบริหารงานบุคคลให้ได้มาตรฐาน
- 15. พัฒนาศักยภาพและความก้าวหน้าของข้าราชการครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
 - 15.1 โครงการพัฒนาครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา

แนวคิดนโยบายการศึกษาของไทยกับโลกปัจจุบัน

ดร.รุ่ง แก้วแดง (2553) ท่านนำเสนอแนวคิดที่สำคัญๆ ของท่านที่เกี่ยวกับการศึกษาไว้ 3 แนวคิดหลักดังนี้ คือ

ก. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิวัติมุมมองต่อผู้เรียน

การปฏิวัติการศึกษาที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของ ดร.รุ่ง แก้วแดง คือ การปฏิวัติมุมมองที่มีต่อผู้เรียน ท่านกล่าวว่า ที่ผ่านมา ผู้เรียนถูกมองว่าเป็น “วัตถุดิบ” ที่ส่งผ่านเข้ามา กระบวนการหรือเครื่องจักรทางการศึกษา (สถาบันการศึกษา) จนได้ผลผลิตที่เป็นบัณฑิตออกมา ซึ่งมุมมองนี้ควรจะปรับเปลี่ยนไปเป็นดังนี้

1. ผู้เรียน คือ ผู้ที่มีสมอง มีสติปัญญา มีความคิด มีความอยากรู้ อยากรเรียน และเป็นมนุษย์ที่ประเสริฐและมีศักดิ์ศรี
2. ผู้เรียน คือ ผู้ที่เป็นที่รักของเรา เป็นลูก หลาน หรือศิษย์รัก
3. ผู้เรียน คือ อนาคตของชาติ ความสามารถในการแข่งขันกับสังคมโลกของประเทศไทยขึ้นอยู่กับผู้เรียนในวันนี้
4. ผู้เรียน คือ ตัวของเราเองและทุกคนในสังคม ทุกวัย ทุกกลุ่มเป้าหมาย ตามแนวความคิดเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต
5. ผู้เรียน คือ ลูกค้า ของครูและสถานศึกษา ผู้ซึ่งมีสิทธิได้รับบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นที่พึงพอใจ สอดคล้องกับความต้องการและความถนัดของเขา ด้วยเหตุนี้กระบวนการจัดการเรียนการสอน จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพหรือ พหุปัญญาของเขาอย่างเต็มที่ การปฏิบัติต่อผู้เรียนควรเป็นไปอย่างให้เกิดริตติความเป็นมนุษย์ของเขา ยอมรับในสิทธิของผู้เรียน คำนึงถึงความต้องการ ความถนัดและความสนใจของเขา การเรียนรู้ควรต้องเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักเชื่อมโยงความคิด รู้จักใช้และพัฒนาภูมิปัญญาไทย ปรับค่านิยมให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ การจัดการศึกษาและการเรียนการสอนต้องมุ่งสนองตอบความต้องการของลูกค้าคือผู้เรียน ให้ความสำคัญกับผู้เรียนและให้ทางเลือกกับผู้เรียนมากขึ้น

ข. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยกระบวนการหลัก ๒ กระบวนการ คือ กระบวนการเรียนรู้กับกระบวนการสอน ซึ่งกระบวนการสอนจะต้องเป็นไปเพื่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ท่านได้วิเคราะห์ให้เห็นสภาพของการเรียนการสอนที่ควรปรับเปลี่ยนไปจากอดีต ดังนี้

1. ที่ผ่านมาโดยทั่วไป โรงเรียนมีการสอนมากกว่าการเรียน ครูมีบทบาทในการทำกิจกรรมต่างๆ มากกว่าผู้เรียน ดังนั้น จึงควรมีการปฏิวัติระบบการเรียนการสอน ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีบทบาทมากที่สุดในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนสภาพจากห้องสอนเป็นห้องเรียนและโรงสอนเป็นโรงเรียน

2. ที่ผ่านมารองเรียนส่วนใหญ่ยังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยไม่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่กลับยึดตัวครู หลักสูตร เนื้อหาวิชา สื่อ และการวัดผลเป็นหลัก การมุ่งเน้นเนื้อหาทำให้ผู้เรียนไม่ได้พัฒนาสมอง ไม่ได้ใช้ความคิด และไม่ได้สร้างความรู้ด้วยตัวเอง เป็นเหตุให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิดและการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ครูจึงควรปฏิวัติกระบวนการเรียนรู้โดยเปลี่ยนบทบาทของตนจากการถ่ายทอดความรู้ มาเป็นการสนับสนุนส่งเสริมช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเอง

3. ที่ผ่านมา การเรียนส่วนใหญ่จะเป็นการเรียนแบบแยกส่วน แยกเป็นรายวิชา ขาดการเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกัน และการเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ดังนั้น การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนจึงควรมีลักษณะที่ บูรณาการมากขึ้น เปลี่ยนจากรายวิชาเป็นการเรียนแบบองค์รวม เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้แบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของตนได้

4. ที่ผ่านมา การเรียนสร้างความเครียดและความทุกซีให้แก่เด็ก ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้ ขาดความใฝ่รู้ ดังนั้น จึงควรมีการปฏิวัติกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ตามความสนใจมากขึ้น มีความสุข สนุกกับการศึกษาเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

5. ที่ผ่านมาผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้รับความรู้จากครู ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้ฝึกฝนการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงขาดความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะขาดการเรียนรู้กระบวนการใน การแสวงหาความรู้ ดังนั้น ครูจึงควรฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

6. ที่ผ่านมา การเรียนรู้ถูกจำกัดอยู่ในห้องเรียนเท่านั้น การเรียนรู้ที่แท้จริงนั้นไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในห้องเรียนเสมอไป ครูควรเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การเรียนแบบใหม่เป็นการเรียนตลอดเวลา เป็นการเรียนตามความพร้อม ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกเวลา เรียนที่ไหนก็ได้ และสอบที่ไหน เมื่อไรก็ได้

ค. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปบทบาทหน้าที่ของครู

ครูเป็นกำลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้การปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ประสบความสำเร็จได้ หากครูไม่มีการปฏิวัติมุมมองต่อผู้เรียน และไม่ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน ความสำเร็จก็คงเกิดขึ้นไม่ได้ ท่านได้เสนอหลักการในการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูยุคใหม่ไว้ว่า ครูควรให้การเรียนเป็นสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางคือให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งครู

จะต้องทำตัวเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียนด้วย นอกจากนี้ท่านยังได้เสนอกระบวนการเรียนการสอน 10 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย

1. การศึกษารวบรวมข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
2. การวิเคราะห์เพื่อค้นหาศักยภาพของผู้เรียน
3. การร่วมกับผู้เรียนในการสร้างวิสัยทัศน์
4. การร่วมกันวางแผนการเรียน
5. การแนะนำช่วยเหลือเรื่องการเรียน
6. การสรรหาสื่อและอุปกรณ์
7. การให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง
8. การเสริมพลังและสร้างกำลังใจ
9. การร่วมกันประเมินผล
10. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ท่านได้กล่าวอีกว่า ครูที่สอนตามกระบวนการนี้จะมีภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนไปจากเดิม อย่างหน้ามือเป็นหลังมือ ครูจะมีบทบาทเป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” (Facilitator) ผู้ให้คำแนะนำ และเสริมพลังแก่นักเรียน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งท่านขอเรียกครูแบบนี้ว่าเป็น “ครูพันธุ์ใหม่” เพราะเป็นคำบ่งบอกถึงความเปลี่ยนแปลงของครูแบบพลิกโฉม

อำพร เรืองศรี (2553) กล่าวว่า นโยบายการศึกษาของไทยกับโลกปัจจุบันทุกวันนี้มี นักวิชาการและบุคคลต่างๆออกมาวิเคราะห์และวิจารณ์การจัดการศึกษาของไทยมากมาย ซึ่งเสี่ยง ส่วนใหญ่เป็นไปในทางลบ ทั้งระบบการจัดการศึกษา และคุณภาพของผู้เรียน ส่วนใหญ่มุ่งไปที่ การเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็ว จนทำให้การศึกษาของไทยและมาตรฐานผู้เรียนของไทย ก้าวไม่ทันโลก จึงสมควรที่จะหันกลับมาทบทวนและคิดใหม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น โดยวิเคราะห์นโยบาย การจัดการศึกษาของไทย และพิจารณาว่ามีแนวทางใดที่จะพัฒนาการศึกษาของไทยในปัจจุบัน และวางแผนเกี่ยวกับการศึกษาในอนาคตของไทย โดยการพัฒนาต้องอยู่บนพื้นฐานของ ความเป็นไปได้ สอดคล้องกับความเป็นไทยในบริบทโลก ถ้าจะมาวิเคราะห์นโยบายการศึกษาไทย จะพบว่ามีกำหนดไว้ในเอกสารของทางราชการหลายแห่ง แหล่งที่สำคัญมี 4 แหล่ง คือ รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายของ รัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา (สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย, 2536 , หน้า 379-381) นโยบาย สมัยดั้งเดิมของไทยเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ยังไม่มีระบบโรงเรียน การศึกษาสมัยใหม่เริ่มใน รัชกาลที่ 5 เน้นผลิตกำลังคนเข้ารับราชการ นโยบายการศึกษาสมัยเริ่มการปกครอง

ระบอบประชาธิปไตย เน้นพื้นฐานการเป็นพลเมืองดี การเรียนรู้ระบอบประชาธิปไตย ในช่วงยุคสงครามโลกเน้นความเป็นชาตินิยม หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เน้นการขยายตัวของการศึกษาทุกระดับ ในสมัยประชาธิปไตยเปลี่ยนชื่อโครงการศึกษามาเป็นแผนการศึกษาชาติ และมีการกำหนดนโยบายการศึกษาในรัฐธรรมนูญและนโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร จนกระทั่งนโยบายการศึกษาสมัยพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ กำหนดนโยบายและทิศทางของการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มีการขยายการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา และเมื่อพิจารณาในแง่เจตนารมณ์บางมาตราในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แสดงเจตจำนงของรัฐและรัฐบาลอย่างชัดเจนในเรื่องนโยบายการศึกษาของไทย โดยให้มีการปฏิรูปการศึกษาขึ้น ซึ่งถ้าวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบของนโยบายการศึกษานี้ ตามแนวทางทั้ง 4 ลักษณะ ตามโครงสร้างและกระบวนการ คือ 1. นโยบายในฐานะแม่บทของการบริหาร 2. นโยบาย ในฐานะส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาการศึกษา 3. นโยบายในฐานะเป็นกรอบของการปฏิบัติ และ 4. นโยบายในฐานะเป็นกระบวนการ จะเห็นว่านโยบายการศึกษามีความชัดเจนเป็นแม่บทของการบริหาร ครอบคลุมหน่วยงานทุกระดับ เป็นแม่บทของการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ และยังมีการกำหนดเงื่อนไขของระยะเวลาที่ปฏิบัติ มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของชาติ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ซึ่งมีการปรับตามความเหมาะสมว่าควรเร่งพัฒนาคนอย่างไร ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 8 จนถึงปัจจุบันฉบับที่ 10 ก็ยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ซึ่งหมายถึงพัฒนาการศึกษาให้ทันยุคทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และนโยบายในฐานะที่เป็นกรอบของการปฏิบัติ คือ มีทั้งแนวทางปฏิบัติและกฎเกณฑ์ปรากฏชัดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ส่วนในฐานะของกระบวนการ ก็คือ เมื่อมีการกำหนดนโยบาย ก็ต้องมีการนำไปปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติก็ต้องมีการประเมินผล และนำผลย้อนกลับมาพิจารณาตัดสินว่า นโยบายควรมีพลวัต ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิก ซึ่งประการนี้ก็ปรากฏให้เห็นว่า เจตจำนงของผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายมีการพิจารณาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจริง ดังปรากฏตามวาระเมื่อมีการเปลี่ยนสมัยของรัฐบาลเปลี่ยนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ สาระสำคัญของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติในรูปนโยบายและแผน เป็นที่เข้าใจกันแล้วว่าชัดเจน ซึ่งถ้าเปรียบนโยบายเป็นทางเสือในการเดินเรือไปตามทิศทางที่กำหนด และแผนเป็นการจัดเตรียมสัมภาระต่างๆที่ใช้ในการเดินเรือ ตลอดจนตรวจสภาพเรือก่อนออกเดินทาง นโยบายและแผนก็ดูเหมือนพร้อมที่จะนำพาการศึกษาของไทยไปสู่จุดมุ่งหมาย

ถ้าพิจารณาวัตถุประสงค์ ที่ว่าจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) โดยมุ่งปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งพาตนเองมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (มาตรา 7) (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาฯ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2543) ทิศทางที่ยังชัดเจน ส่วนนโยบายข้อที่ 1 คือ ความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เร่งจัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกัน ในการเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยมีเป้าหมายความสำเร็จภายในไม่เกิน 5 ปี

นโยบายข้อที่ 2 เป็นเรื่องการพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา ซึ่งก็กำหนดระยะเวลา การปฏิบัติไว้ นโยบายข้อที่ 3 เกี่ยวกับปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งนำไปสู่การกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของส่วนที่เกี่ยวข้อง นโยบายข้อที่ 4 ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทำให้เกิด การปฏิรูปกระบวนการผลิตครู การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ การพัฒนาบุคลากรทางด้านการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง(มาตรา 9 (4), 52) นโยบายข้อที่ 5 หลักสูตร และนโยบายข้อที่ 6 กระบวนการเรียนรู้ จะเห็นว่่านโยบาย 2 ข้อนี้ทำให้เกิดการปฏิรูปการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ นโยบายข้อที่ 7 เกี่ยวกับทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาและนโยบายข้อที่ 8 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จากพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้มีแนวทางและกติกากการจ้ดรูปแบบการจัดการศึกษาของชาติไว้้อย่างละเอียดและครบถ้วนสมบูรณ์ จึงนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา 5 ด้าน ซึ่งเรียกโดยทั่วไปว่า “ปัญจปฏิรูป” (ธีระ รุญเจริญ, 2550, หน้า 9) การน่านโยบายการศึกษาไปปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ มีการประเมินตลอดทั้งผู้ที่อยู่ในแวดวงวิชาการการศึกษาและบุคคลทั่วไป รวมทั้งมีนักวิชาการทำการวิจัยถึงผลของการปฏิบัติการ ซึ่งปรากฏเป็นข่าวให้รับทราบกันตลอดเวลา เพราะแนวทางหนึ่งในการกำกับนโยบายก็คือ การศึกษาข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการกำกับติดตามนโยบาย ที่ดูเหมือนคนในชาติแทบทุกส่วนพยายามทำหน้าที่

นี้ ซึ่งก็เป็นข้อดีสำหรับผู้มีอำนาจหรือผู้มีหน้าที่ในการตัดสินใจกำหนดนโยบายจะได้มีข้อมูลประกอบการพิจารณา ดังเช่นในรัฐบาลปัจจุบันที่มีศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีวาระการทำงานเพียง 1 ปี ได้แถลงนโยบายทิศทางการปฏิรูปการศึกษาว่าในช่วงเวลาประมาณ 1 ปีจะต้องทำงานด้านการศึกษาให้เป็นรูปธรรม โดยทบทวน 3 ประเด็นหลัก อันเป็นที่มาของนโยบายการศึกษาดังนี้ 1. การปรับแก้ไขปัญหาอุปสรรคการปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาลที่แล้ว ได้แก่ การจัดอัตรารับรองข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และปัญหาเงินวิทยฐานะ 2. การเสริมเติมเต็มการปฏิรูปการศึกษาให้เดินทั้งระบบและครบกระบวนการ 3. ปรับแต่งให้การปฏิรูปการศึกษาสอดคล้อง-สนองต่อการเปลี่ยนแปลงและได้นำ 3 ส่วนนี้มากำหนดเป็นนโยบายปฏิรูปการศึกษา 6 ประการ ซึ่งได้แก่

1. เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้
2. ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึงโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย
3. พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ
4. กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่และสถานศึกษา
5. การมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคเอกชนและท้องถิ่น
6. การพัฒนาการศึกษาในพื้นที่พัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

นอกจากนี้ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้บรรยายในงานเฉลิมฉลอง “5 ทศวรรษ ครุศาสตร์ จุฬาฯ-ร่วมเฉลิมฉลอง 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและ 115 ปี การฝึกหัดครูไทย” เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2550 ที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับโอกาสและความหวังของการศึกษาไทย โดยวิเคราะห์ว่าโอกาสและความหวังของการศึกษาไทยขึ้นอยู่กับปัจจัย 5 ประการ โดยปัจจัย 2 ประการแรก คือ เจตจำนงแห่งรัฐและเจตจำนงแห่งรัฐบาลนั้นเป็นโอกาส เนื่องจากมีความชัดเจนในนโยบายที่สนับสนุนด้านการศึกษา ปัจจัยที่ 3 คือเจตจำนงแห่งประชาชน ก็ถือเป็นปัจจัยสนับสนุน เพราะประชาชนทุกระดับให้ความสนใจในเรื่องการศึกษามากขึ้น แต่ปัญหา คือ ปัจจัยที่ 4 ประเทศไทยนั้นยังวิกฤตเรื่องขาดภาวะผู้นำทางการศึกษา ทั้งระดับรัฐและระดับองค์กร จึงสมควรที่จะสร้างผู้นำไม่ใช่อรอให้เกิดเอง และปัจจัยสุดท้าย ปัจจัยเกื้อหนุนด้านทรัพยากรและเทคโนโลยี ซึ่งยังขาดกระบวนการบริหารจัดการที่ดี ให้ทรัพยากรที่มีสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุด แต่ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา โลกดูเหมือนจะถูกย่อให้เล็กลงด้วยวิทยาการก้าวหน้าด้านการสื่อสารโดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้กลายเป็นโลกไร้พรมแดน และทำให้คนบนโลกที่การติดต่อสื่อสารกัน

อย่างรวดเร็ว นำไปสู่การผสมผสานความคิด ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ระหว่าง มวลมนุษยชาติหรือที่เรียกว่า “โลกาภิวัตน์” ที่นำโลกเข้าสู่ยุคแห่งการจักระเบียบทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองระหว่างประเทศใหม่ อันมีผลกระทบต่อทุกชาติ ทุกภาษารวมทั้งประเทศไทย ถึงแม้กระแสโลกาภิวัตน์จะมีประโยชน์มากมายแต่นำมาซึ่งสิ่งไม่ดีที่แฝงมาด้วย และก่อให้เกิด โทษมากมาย ที่เป็นประเด็นถกเถียงกันทุกวันนี้ มีข่าวและประเด็นต่างๆที่มีผู้นำเสนอผลงานวิจัย บ้าง ออกมาวิจารณ์แสดงความคิดเห็นบ้าง ถึงความล้มเหลวของระบบการศึกษาไทย ทั้งการปฏิรูป การศึกษาที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ คุณภาพผู้เรียนตกต่ำ ปัญหาครูไม่มีคุณภาพ หลักสูตร ไม่สอดคล้องกับความต้องการบ้าง ซึ่งผลงานส่วนใหญ่กระทรวงศึกษาก็รับไปเต็มๆ เช่น ตัวอย่าง ข่าวการศึกษา (คม-ชัด-ลึก 17 สิงหาคม 2550) ระบบการศึกษาไทยห่วย มหาวิทยาลัยถูกคุมเข้ม- หลักสูตรไม่ได้มาตรฐาน ศ.ดร.สิทธิชัย โภไคยอุดม กล่าวเปิดพร้อมปาฐกถาพิเศษ ในงานสัมมนา วิชาการครบรอบ 3 ปี ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยซิดาโก-มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เรื่อง ยุทธศาสตร์ ด้านไอทีต่อการพัฒนาองค์ความรู้ ตอนหนึ่งได้กล่าวถึงปัญหา ระบบการศึกษาไทย ระดับอุดมศึกษาค่อนข้างแย่มาก เนื่องจากมหาวิทยาลัยถูกควบคุมเยอะมาก หลักสูตรไม่ได้ มาตรฐาน นักศึกษามีความรู้ด้านภาษาอังกฤษไม่ดี รศ.วิทยา เชียงกูล ควรสนับสนุนให้มีการวิจัย เพื่อพัฒนา คณะบดีวิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต นำเสนอผลงานวิจัย เรื่อง สภาวะ การศึกษาไทย ปีพ.ศ. 2549-2550 “รัฐบาลจัดสรรงบประมาณการศึกษาให้ถึง 21% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ จีดีพี แต่ตัวเลขของเด็กที่มีโอกาสเข้าเรียนในระดับอนุบาลและประถมศึกษา ลดลงจากเมื่อ 4 ปีที่แล้ว นักวิชาการชี้ปัญหาการศึกษาไทยถึงขั้นโคม่า(กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 17 นักวิชาการชี้ปัญหาการศึกษาไทยถึงขั้นโคม่าสิงหาคม 2550) ทั้งปัญหาขาดคนเก่งมาเป็นครู ใช้งบประมาณไม่มีประสิทธิภาพ มาตรฐานผู้เรียนค่อนข้างวิกฤต มีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เอกชนยังมีส่วนร่วมจัดการศึกษาไม่เต็มที่ แถมไร้ผู้นำทางการศึกษาในทุกๆระดับ ดร.เลขา(ข้อคิด จาก ศ.ดร.บุญเสริม วิสกุล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภาการศึกษา) ปิยะอัจฉริยะ และคุณหญิง กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา มีความเห็นตรงกันกับการลดขนาดศธ. รศ.ดร.พฤทธิและเตรียม บงกชคุณเขตพื้นที่การศึกษาให้มีความพร้อม ศิริบรรณพิทักษ์ คณะบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่าปฏิรูปการศึกษามาทุกทิศทุกทางแล้ว เพียงแต่ยังเดินหน้ามาไม่ถึงครึ่งทาง หากต้องการยกระดับการศึกษาให้เห็นหน้าเห็นหลัง ก็ควรใช้ทรัพยากรมากกว่านี้ แต่เมื่อภาครัฐมีทรัพยากรจำกัด ก็ควรให้องค์กรอื่นร่วมจัดการศึกษา ประเทศต่างๆต้องมีพลวัต คือ ความสามารถในการปรับตัวสูง ให้คนในชาติมีความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัวต่อ สถานการณ์ใหม่ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะส่งผลต่อทั้งเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและ

ความมั่นคงทางสังคม จึงจำเป็นที่ประเทศต่างๆจะต้องมีหลักที่ดีในการสงวนรักษาเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง คนในชาติต้องมีปัญญาที่จะไตร่ตรอง และมีความรู้เท่าทันความเจริญทางวัตถุ มีความพอดีในการแสวงหาปัจจัยต่างๆ เพื่อสามารถก้าวทันโลกได้อย่างมั่นคง และรู้เท่าทัน ประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ไม่ว่าจะประเทศพัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา ก็มีประเด็นปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญๆดังนี้ 1. การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาสู่โรงเรียนหรือสถานศึกษา 2. การประกันคุณภาพ 3. การฝึกหัดครูและความเป็นผู้นำในด้านการศึกษา 4. การให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียน 5. งบประมาณและการโอนการศึกษาให้ภาคเอกชน 6. การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 7. การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการศึกษา 8. การศึกษากับประเด็นทางการเมือง มีหลายแนวคิดที่เสนอแนะให้กับการพัฒนาการศึกษาของไทย เริ่มมีคนบางกลุ่มที่ไม่เชื่อในระบบโรงเรียน ได้นำการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือ Home School มาใช้อีก การศึกษาไทยในทศวรรษนี้ หรือการที่กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้โลกแคบเข้า เกิดความร่วมมือและแข่งขันในด้านต่างๆสูง จำเป็นต้องสร้างปัจจัยอันเป็นข้อได้เปรียบในการพัฒนา โดยพัฒนาคุณภาพประชากร กำลังคน เทคโนโลยีสารสนเทศ การให้คนได้รับการศึกษาสูงขึ้น โดยมุ่งการศึกษาตลอดชีวิต โดยการมุ่งการศึกษาตลอดชีวิต เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการเร่งการกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้มากขึ้น ปรับปรุงโครงสร้างและระบบการบริหารมหาวิทยาลัยของรัฐให้มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ มีอีกแนวทางที่น่าสนใจ ในหนังสือ อาจารย์มืออาชีพ: แนวคิด เครื่องมือ และการพัฒนา ซึ่งมี ศ.ดร.ไพฑูริย์ สินลารัตน์ เป็นบรรณาธิการ เสนอ แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนในสังคมฐานความรู้ (สุดาพร ลักษณ์ยานาวิน ,2550) การพัฒนาประเทศไทยซึ่งมีภาคเกษตรเป็นฐานสำคัญทางเศรษฐกิจ ควรพัฒนาสินค้าทางเกษตรให้เป็นอุตสาหกรรมการเกษตร หรือสินค้าแปรรูปจึงจะเหมาะสม การศึกษาต้องเกิดจากความเข้าใจสภาพของผู้เรียนรวมทั้งสภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับและศักยภาพของผู้เรียน เช่น ผู้สอน เพื่อนร่วมชั้นเรียน สื่อ รวมทั้งสภาพสังคม นอกห้องเรียน การศึกษาตามทฤษฎีฐานสร้างความรู้จากสังคม มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมสารสนเทศ ทั้งนี้เพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆได้อย่างไม่จำกัด ซึ่งแนวคิดนี้เสนอวิธีการเรียนการสอนหลายรูปแบบที่น่าสนใจ ได้แก่ การเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน (Team-Based Learning) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem -Based Learning) การเรียนรู้ที่มีวิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning) และการเรียนรู้ด้วยการตกลูกทางปัญญา (Crystal-Based Learning) ในภาพรวมสรุปว่านโยบายการศึกษาของไทยนั้นชัดเจน ทั้งกฎหมายที่เป็นบทบัญญัติ ทั้งภาคการเมืองและประชาชนก็มี ส่วนสนับสนุน แต่ การที่ยังไม่ส่งผลในการพัฒนาประเทศและ

ประชาชนไทยนั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ถ้าจะเทียบกับประเทศที่ประสบผลสำเร็จในด้านการศึกษา เช่น ผู้นำและ ผู้กำหนดนโยบายในหลายประเทศได้สร้างวิสัยทัศน์ขึ้น โดยชี้ให้เห็นว่าประเทศมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษา ให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของการพัฒนาประเทศและสังคมโลกที่มีการแข่งขันสูง รัฐบาลมาเลเซียภายใต้การนำของนายกรัฐมนตริมหาธีร์ได้เสนอวิสัยทัศน์ 2020 โดยเน้นว่า การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความเป็นเอกภาพของประเทศ ความเสมอภาคในสังคม และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สิงคโปร์ กำหนดวิสัยทัศน์ “โรงเรียนแห่งความคิด ชาติแห่งการเรียนรู้” และรณรงค์ให้การเรียนรู้เป็นวัฒนธรรมของชาติ ส่วนจีน ได้หัน เกาหลี ฮังการี ไทย ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย ต่างทบทวนจุดมุ่งหมายทางการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในทศวรรษใหม่ โดยรวมนโยบายการศึกษาของไทยมีความชัดเจน ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งทุกคนต้องถือปฏิบัติ และได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย ส่วนการนำนโยบายทางการศึกษาไปใช้ ในระยะเวลาที่ผ่านมาสำหรับการศึกษาของไทย มีทั้งส่วนที่ประสบผลสำเร็จและส่วนที่ยังเป็นปัญหา โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของไทย คงต้องใช้เวลาในการพัฒนาต่อไป โดยเร่งสร้างเร่งพัฒนาผู้นำทางการศึกษา ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ปฏิรูปรูปแบบการเรียนการสอนใหม่เพื่อสร้างคุณภาพให้ผู้เรียนที่จะต้องก้าวให้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา

กวี วงศ์พุด (2544, หน้า 80-81) กล่าวว่า ทฤษฎีหรือตัวแบบในการกำหนดนโยบายของรัฐนั้น โดยได้ระบุการสร้างนโยบายที่สำคัญ ๆ ออกมาได้ 3 ประเภท คือ

1. ตัวแบบทัศนภาพ (Perceptive Model) เป็นตัวแบบที่สร้างขึ้นแบบจินตนาการหรือมโนภาพ ไม่ได้คำนึงหลักเกณฑ์ข้อมูลตัวเลข มาเป็นตัวกำหนดวิเคราะห์ตามความเป็นจริง
2. ตัวแบบนามภาพ (Normative Model) เป็นตัวแบบที่สร้างขึ้นมาจากความเป็นไปได้ ตัวแบบนครรัฐของกรีกของ Plato ตัวแบบการจัดงานบริหารบุคคลตามทฤษฎีของ Parsons ตลอดจนระบุนาชาการของ Max Weber ถือว่าเป็นตัวแบบนามภาพ
3. ตัวแบบสังเกตวิเคราะห์ (Empirical Model) เป็นตัวแบบที่สร้างขึ้นจากการสังเกตการณ์ การวิเคราะห์ การพิจารณาถึงพฤติกรรมต่าง ๆ บางครั้งนักวิชาการจึงเรียกว่า ตัวแบบทางสถิติและพฤติกรรม (Statistical Behavior Model) ปัจจุบันเป็นที่นิยมของนักวิทยาศาสตร์อย่างมาก

วิทยากร เชียงกูล (2553) กล่าวแนวคิดเรื่องการจัดการศึกษา มักจะเน้นที่การมุ่งผลิตแรงงานและ “ทรัพยากรกำลังคน” ให้สอดคล้องกับความต้องการด้านแรงงานสาขาต่างๆที่จะเพิ่มขึ้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ผู้วางแผนของรัฐชอบคาดการณ์ว่าเศรษฐกิจจะโตเท่าไร? โดยอย่างไร ต้องการแรงงานประเภทไหนบ้าง แต่สิ่งที่รัฐบาล (ทั้งนักการเมืองและข้าราชการประจำ) ไม่ค่อยได้คิดคือ ควรมีการวิจัยและการจัดการศึกษานิดที่เตรียมรับมือกับการแก้ปัญหาเศรษฐกิจสังคม การเมืองใหม่ๆ ที่เป็นผลตามมาจากแผนพัฒนาหรือการเติบโตของเศรษฐกิจด้วย ไม่ใช่มองแต่ปัญหาเศรษฐกิจล้วนๆ นักวางแผนที่มีจินตภาพควรมองและเตรียมพร้อมที่จะให้การลงทุนทางการศึกษา มุ่งแก้ปัญหาภาพรวมทั้งหมดด้วย ไม่ใช่แค่มุ่งผลิตแรงงานบุคลากรให้ไปทำงานเฉพาะด้านเท่านั้น แผนพัฒนาฉบับที่ 8 คาดหมายว่าจะมีความต้องการแรงงานและทรัพยากรกำลังคนที่มีความรู้ระดับมัธยมเพิ่มขึ้น และระดับสูงกว่ามัธยมในสาขาทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ในอนาคต ดังนั้นรัฐบาลจึงเริ่มเน้นการมุ่งพัฒนาสาขาวิทยาศาสตร์ การช่าง วิศวกรรม การอุตสาหกรรมต่างๆ เพื่อเตรียมรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น แต่รัฐบาลยังคงถนัดคิดแต่ในทางเพิ่มงบประมาณการจัดการศึกษาด้านนี้มากกว่าที่จะคิดแก้ปัญหาโครงสร้างว่า ทำไมเด็กไทยจึงไม่ชอบเรียนด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีหรือเรียนด้านนี้กันไม่ค่อยเก่งเท่าที่ควร กำลังแรงงานด้านที่เป็นที่ต้องการในช่วงแผน 8 ส่วนหนึ่งคงจะเป็นแรงงานที่จะไปช่วยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบถนน ท่าเรือ ทางรถไฟ การจัดการทรัพยากรน้ำ นิคมอุตสาหกรรม เคหะชุมชนและบริการต่อเนื่อง ระบบสื่อสารคมนาคมต่างๆ กลุ่มที่จะเป็นที่ต้องการมากกลุ่มหนึ่ง คือ แรงงานด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โรงแรมธุรกิจ การค้าและการบริการต่างๆ เพราะไทยเป็นประเทศที่กำลังเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ และเมื่อมีการพัฒนาเมืองและชุมชนมากขึ้น คนก็จะต้องการสินค้าและบริการต่างๆมากขึ้น ดังนั้น เมื่อมองในแง่แนวโน้มการพัฒนาทางเศรษฐกิจแล้ว จึงจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการศึกษาแบบสมัยใหม่ เพื่อฝึกคนให้เป็นมืออาชีพที่ทำงานเป็น ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในทุกด้านในทุกระดับ เช่น โรงแรม ร้านอาหารในต่างจังหวัดก็ควรมีคนที่รู้จักการจัดการให้มีระเบียบ สะอาด มีประสิทธิภาพ พ่อค้าแม่ค้า ผู้ประกอบการขนาดย่อม ควรรู้จักการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพทันสมัย มีจิตสำนึกในเรื่องการให้บริการที่มีคุณภาพ ประโยชน์ในระยะยาว ที่คนจะติดใจกลับมาใช้บริการอีก มากกว่าการหาทำไรระยะสั้นแบบไม่รับผิดชอบ แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของเรายังให้ความสำคัญภาคเกษตรน้อยกว่าที่ควร และเมื่อพูดถึงภาคเกษตรก็มักมองที่อุตสาหกรรมเกษตร เช่น การแปรรูปอาหารสัตว์ ผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์ แปรรูปยาง แต่ที่จริงแล้วการพัฒนาภาคเกษตรยังจำเป็นที่จะต้องพัฒนาอย่างมาก เพราะ

คนส่วนใหญ่ 54% ยังอาศัยอยู่ในภาคเกษตรและในอนาคต 5-10 ปีข้างหน้า ประเทศไทยก็ยังคงลดแรงงานภาคเกษตรลงไม่ได้มากนัก เพราะภาคอุตสาหกรรมและอื่นๆ ยังไม่สามารถรองรับแรงงานได้มาก ทั้งภาคเกษตรยังเป็นแหล่งอาหารและวัตถุดิบที่สำคัญ ดังนั้นการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร จึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญมากกว่านี้ โดยเฉพาะในเรื่องพืชที่เป็นอาหาร และวัตถุดิบ การเลี้ยงสัตว์การประมง และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ วิชาเทคโนโลยีชีวภาพ ที่มีู่ทางพัฒนาได้มากกว่านี้ การลงทุนการศึกษาไม่ควรมีความหมายแค่การผลิตแรงงานสาขาต่างๆไปป้อนโรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจและบริการซึ่งจะพัฒนาขึ้นมาตามโครงการในแผนพัฒนาเท่านั้น เรายังต้องคิดถึงการจัดการศึกษาในแนวทางที่กว้าง การจัดการศึกษาในทุกๆแห่งไม่ควรลืมเป้าหมายอันแท้จริงของการศึกษา คือ พัฒนาความเป็นมนุษย์ในทุกๆด้าน ไม่ใช่เฉพาะในแง่ความรู้ และทักษะทางวิชาชีพเท่านั้น แต่ในแง่การพัฒนาศักยภาพของคน การพัฒนาทางสติปัญญา อารมณ์ ความสำนึกทางการเมืองและสังคม ซึ่งหมายถึงการพัฒนาคนหรือมนุษย์เพื่อตัวของเขาเองไม่ใช่พัฒนา “ทรัพย์สิน” มนุษย์ (เทียบมนุษย์เท่ากับเครื่องจักร ทู่น บัจฉัยการผลิตอื่นๆ) เพื่อประโยชน์ของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นี่คือความหมายของการจัดการศึกษาที่แท้จริงที่เราควรทำควบคู่ไปกับการจัดการศึกษาในแนวอาชีพ การจัดการศึกษาในแนวนี้ หมายถึงว่า เราต้องจัดการศึกษาทั้งความรู้พื้นฐานที่จะเป็นบันไดในการศึกษาวิชาอื่นๆต่อไป และความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นสุขศึกษา จิตวิทยา วิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม หน้าที่ศีลธรรม จริยธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นั่นก็คือ เราควรต้องคิดถึงเตรียมมนุษย์ให้มีคุณภาพอย่างรอบด้าน ให้เขาหัดคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ศึกษาด้วยตัวเองได้ เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลง เกิดสภาพแวดล้อมใหม่ และปัญหาใหม่อยู่เสมอ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อรับใช้วิถีชีวิตของมนุษย์ให้มีคุณภาพมากขึ้นเท่านั้น แต่มนุษย์จะต้องแก้ปัญหาและพัฒนาตัวเองตลอดเวลา การเน้นให้ความสำคัญวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ไม่ได้แปลว่าควรลดความสำคัญของสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ลง เพียงแต่เราควรลดปริมาณของการผลิตคนจบการศึกษา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ระดับอุดมศึกษาที่มีมากแล้วลง แต่ขณะเดียวกันก็ต้องปรับปรุงคุณภาพการศึกษาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ให้มีคุณภาพสูงขึ้นไม่ว่าจะเรียนเป็นวิชาเอก หรือเป็นวิชาความรู้พื้นฐานทั่วไป ผู้ที่จะเรียนสายวิทยาศาสตร์ก็ควรเรียนวิชาพื้นฐานด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์อย่างมีคุณภาพด้วย เพราะจะช่วยให้พวกเขาเรียนรู้อุทยานศาสตร์และเทคโนโลยีได้ดีขึ้น และจะช่วยให้พวกเขาเรียนรู้อย่างเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมได้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมอาจจะไม่บรรลุเป้าหมาย หรืออาจก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆที่

ไม่ได้คาดไว้ตามมา เช่น ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางครอบครัวและสังคมเนื่องจากการโยกย้ายอพยพคนไปทำงานในเมืองและชายฝั่งตะวันออก ปัญหาการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด ค่านิยม ฯลฯ ดังนั้น เราจึงต้องจัดการศึกษาให้ประชาชนทุกกลุ่มทั่วถึง และเป็นการศึกษาชนิดที่เตรียมพร้อมคนให้เผชิญและแก้ปัญหาในอนาคต ไม่ว่าจะมาในรูปแบบใดได้อย่างยืดหยุ่นคล่องตัวด้วย เพราะโลกยุคใหม่เป็นโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก การศึกษาที่มุ่งผลิตคนให้มีความรู้ทางวิชาการเฉพาะด้าน อย่างที่หลายๆ เศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง พวกเขาก็อาจตกงาน และไม่รู้จะทำอาชีพอื่นอะไรได้ การเตรียมการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจะต้องปฏิรูปการฝึกอบรมครูอาจารย์ การจ้าง การบริหารงาน การให้ผลตอบแทนครูอาจารย์อย่างขนานใหญ่ เพื่อจูงใจให้คนที่เก่งที่สุด ดีที่สุดมาเป็นครูอาจารย์ เพื่อจะได้เป็นแบบพิมพ์ที่ดี ไม่ใช่จัดการภายใต้ระบบราชการแบบรวมศูนย์ที่ส่วนกลางในปัจจุบัน ซึ่งมีแต่คนระดับดีพอใช้ หรือระดับสองระดับสามที่หาที่เรียนหรืองานอื่นที่ดีกว่านี้ไม่ได้แล้ว จึงมาเรียนหรือมาทำงานเป็นครูอาจารย์ คนที่เก่งๆ ไปเรียนหรือไปทำงานอย่างอื่นที่มีผลตอบแทน แรงจูงใจสูงและทำทายนมากกว่า การเป็นครูอาจารย์ หรือคนเก่ง บางคนยังคงเป็นครูอาจารย์ก็จริง แต่แบ่งเวลาไปทำงานอื่นที่ไม่ใช่งานสอนเสียมากเพราะปัญหาเงินเดือนต่ำ สภาพเช่นนี้ทำให้คุณภาพการศึกษาตกต่ำอย่างเห็นได้ชัด และจะตกต่ำลงไปอีกถ้าไม่รีบแก้ไข การศึกษาจะเน้นปริมาณเท่านั้นไม่ได้ ต้องเน้นคุณภาพเป็นอันดับแรก การศึกษาที่มีคุณภาพเท่านั้นที่ทำให้ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพพอรับมือกับสถานการณ์ได้ทุกรูปแบบ การจัดการศึกษาที่มีแต่ปริมาณ ยิ่งสร้างปัญหา เช่นผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ไม่มีความรู้แน่นพอ ไม่ค่อยฉลาด ทำอะไร ไม่ค่อยได้แล้วยังมีนิสัยหยิ่งโหยง ไม่ยอมทำงานที่ตั้งต้นจากระดับล่าง ไม่สู้งาน ไม่รู้จักเรียนรู้งาน หรือผลิตคนที่มีความรู้แต่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ ที่มีความฉลาดในทางโกงและเอาเปรียบคนอื่นเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจโลกมีแนวโน้มจะเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว จึงควรจัดการศึกษาชนิดที่เตรียมให้ผู้จบการศึกษาสามารถที่จะศึกษาต่อด้วยตนเอง มีทางเลือกของตนเองที่จะทำงานตามสาขาที่ตนชอบหรือหางานได้ เมื่อสถานการณ์เศรษฐกิจและการจ้างงานเปลี่ยนแปลงไป คนที่มีการศึกษาแบบใหม่ควรจะปรับตัวและหาทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับตนเองได้มากกว่าคนที่ไม่ค่อยมีการศึกษา ดังนั้น การศึกษานอกจากจะต้องจัดการให้สอดคล้องกับแนวโน้มของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแล้ว ควรต้องเป็นการศึกษาชนิดเปิดกว้างและสร้างคนให้มีคุณภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ริเริ่ม และสามารถพัฒนาตัวเองได้ต่อไปเป็นประการสำคัญ ไม่ใช่เน้นแต่การศึกษาด้านอาชีพ ด้านทักษะ แบบท่องจำอย่างที่หลายๆ ชนิดที่เราทำกันอยู่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กนิษฐ อินทรพงษ์ (2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาอุปสงค์ของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานวัยอนุบาลเข้าเรียนพิเศษในเขตเทศบาล อ.เมือง จ.เชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า

ความจำเป็นของการเรียนพิเศษในวัยอนุบาลตามความเห็นของผู้ปกครอง คือ ต้องการเพิ่มทักษะและความสามารถให้แก่ตัวบุตรหลาน ส่วนวิชาที่ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานเรียนพิเศษมากที่สุด คือ วิชาคณิตศาสตร์ และนิยมให้ตัวบุตรหลานเรียนพิเศษกันในวันเสาร์-อาทิตย์ ช่วงเช้า 9.00- 11.00 น. เป็นเวลา 1- 2 ชั่วโมง

ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานในวัยอนุบาลเข้าเรียนพิเศษ ในเขตเทศบาลเมือง อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ผู้ปกครองได้ให้ความสำคัญกับ ความต้องการของบุตรหลาน และต้องการเพิ่มทักษะความสามารถของบุตรหลานให้มากขึ้นด้วย รองลงมาเป็นเรื่องของครูผู้สอนมีความเอาใจใส่ในการสอนและมีอัธยาศัยที่ดี และได้ให้ความสำคัญน้อยที่สุดกับเรื่องราคาค่าเรียนพิเศษ

ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองกับการส่งบุตรหลานในวัยอนุบาลเข้าเรียนพิเศษโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ปกครองจะไม่บังคับให้บุตรหลานเรียนพิเศษแต่จะให้ขึ้นอยู่กับตัวบุตรหลานว่ามีความต้องการที่จะเรียน และก็หวังว่าการเรียนพิเศษจะช่วยเพิ่มหรือเสริมทักษะในด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการได้ฝึกการใช้เวลาว่างให้แก่บุตรหลานอีกด้วย

ปิยากร หวังมหาพร (2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์งานวิจัยนโยบายสาธารณะระดับบัณฑิตศึกษาของไทย” ผลการศึกษาพบว่า

งานวิจัยด้านนโยบายสาธารณะที่นิสิต/นักศึกษาจัดทำส่วนใหญ่เป็นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและสารนิพนธ์ จำนวนงานวิจัยมีมากในช่วงพ.ศ. 2546-2550 ส่วนใหญ่พบในสาขา รัฐประศาสนศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต และงานวิจัยด้านนโยบายสาธารณะปรากฏในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมากที่สุด งานวิจัยด้านนโยบายสาธารณะส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือหน่วยงานราชการ ส่วนใหญ่เป็นการศึกษานโยบายด้านสังคม รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย แต่ไม่มีมีการหาคุณภาพของเครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การตีความ สถิติที่ใช้ในการวิจัยเป็นสถิติเชิงพรรณนาเป็นส่วนใหญ่ ระยะเวลาในการทำวิจัยไม่เกิน 1 ปี

วชิรวิทย์ พงษ์สุขเวชกุล (2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ต้นทุนและอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลจากการลงทุนทางการศึกษา” ผลการวิจัย พบว่า

ต้นทุนส่วนบุคคลรวมของบัณฑิตตลอดหลักสูตร 1) กรณีที่คิดต้นทุนทางอ้อมส่วนบุคคลที่ทำงานในหน่วยงานราชการ มีค่าเท่ากับ 727,376.74 บาท ประกอบด้วย ต้นทุนทางตรงส่วนบุคคลต่อคน มีค่าเท่ากับ 440,870.38 บาท คิดเป็นร้อยละ 60.61 ของต้นทุนส่วนบุคคลรวมทั้งหมด และต้นทุนทางอ้อมส่วนบุคคลต่อคน มีค่าเท่ากับ 286,506.36 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.39 ของต้นทุนส่วนบุคคลรวมทั้งหมด 2) กรณีที่คิดต้นทุนทางอ้อมส่วนบุคคลที่ทำงานในหน่วยงานเอกชนมีค่าเท่ากับ 809,149.78 บาท ประกอบด้วย ต้นทุนทางตรงส่วนบุคคลต่อคน มีค่าเท่ากับ 440,870.38 บาท คิดเป็นร้อยละ 54.49 ของต้นทุนส่วนบุคคลรวมทั้งหมด และต้นทุนทางอ้อมส่วนบุคคลต่อคน มีค่าเท่ากับ 368,279.40 บาท คิดเป็นร้อยละ 45.51 ของต้นทุนส่วนบุคคลรวมทั้งหมด และพบว่าค่าใช้จ่ายส่วนบุคคลที่มากที่สุด คือ ค่าเครื่องบริโภค ได้แก่ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม และขนมผลตอบแทนส่วนบุคคลรวมของบัณฑิต ตั้งแต่เริ่มทำงาน จนเกษียณอายุ กรณีผลตอบแทนจากหน่วยงานราชการ เท่ากับ 2,067,732.53 บาท และกรณีผลตอบแทนจากหน่วยงานเอกชน เท่ากับ 6,159,058.73 บาท อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนของผู้ที่ทำงานในหน่วยงานราชการ เมื่อ $r=2.50\%$ มีค่าเท่ากับ 1.48 และ เมื่อ $r=7.42\%$ มีค่าเท่ากับ 0.52 อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน ของผู้ที่ทำงานในหน่วยงานเอกชน เมื่อ $r=2.50\%$ มีค่าเท่ากับ 4.01 และ เมื่อ $r=7.42\%$ มีค่าเท่ากับ 1.44 อัตราผลตอบแทนภายใน ของผู้ที่ทำงานในหน่วยงานราชการ เมื่อ $r=2.50\%$ มีค่าเท่ากับ ร้อยละ 1.76 และ เมื่อ $r=7.42\%$ มีค่าติดลบเท่ากับ ร้อยละ -3.21 อัตราผลตอบแทนภายใน ของผู้ที่ทำงานในหน่วยงานเอกชน เมื่อ $r=2.50\%$ มีค่าเท่ากับ ร้อยละ 7.66 และ เมื่อ $r=7.42\%$ มีค่าเท่ากับ ร้อยละ 2.25

วรกานต์ ชาญธีรวัฒนาเส (2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยด้านผู้ปฏิบัติ และปัจจัยด้านลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ มีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติ

2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยด้านทรัพยากร มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยส่งผ่านปัจจัยด้านผู้ปฏิบัตินอกจากนั้นปัจจัยด้านลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และปัจจัยด้านทรัพยากร มีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสารภายในและระหว่างองค์กร ขณะที่ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสารภายในและระหว่างองค์กร ไม่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

จากผลการศึกษาที่ได้กล่าวสรุปได้ว่าการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้นั้นจะต้องให้ความสำคัญต่อบัณฑิตทั้ง 3 ประการ ได้แก่ บัณฑิตด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน บัณฑิตด้านผู้ปฏิบัติ และบัณฑิตด้านลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

ศาสตรา ยะปือก (2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บัณฑิตที่มีส่วนกำหนดการเลือกศึกษาต่อในคณะต่าง ๆ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรณีศึกษา: เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” ผลการศึกษาพบว่า

1. พิจารณาจากข้อมูลการเลือกสถาบันอุดมศึกษาที่กลุ่มตัวอย่างต้องการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาโดยเลือกเป็นอันดับที่ 1 นั้นพบว่า นักเรียนมากกว่า 1 ใน 3 ของตัวอย่างทั้งหมดมีความต้องการศึกษาต่อในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพราะเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในทุกด้านมาตั้งแต่อดีต อีกทั้งยังเป็นมหาวิทยาลัยอันดับ 1 ของประเทศไทย ส่วนสถาบันอุดมศึกษา รองลงมาที่นักเรียนมีความต้องการศึกษาต่อคือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อาจเพราะมีภูมิไลนาอยู่ใกล้สถานศึกษา และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตภาคเหนือจะมีการสอบโควตาภาคเหนือของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งทำให้นักเรียนมุ่งประเด็นในการสอบโควตาภาคเหนือ และเลือกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นอันดับถัดมา ซึ่งก็นับว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียงเช่นเดียวกับกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทั้ง 2 สถาบันนี้ก็มีการแข่งขันกันค่อนข้างสูงในการสอบเข้าศึกษาต่อ ดังนั้นเหตุผลสำคัญก็คงคิดว่าสถาบันที่เลือกก็มีชื่อเสียง ถึงแม้จะมีการแข่งขันสูงก็ตาม

2. พิจารณาจากข้อมูลการเลือกคณะหรือสาขาวิชา ที่นักเรียนเลือกเป็นอันดับที่ 1 ซึ่งมีการแยกตามแผนการเรียนของนักเรียนเป็นเกณฑ์นั้นพบว่า นักเรียนที่เรียนแผนการเรียนวิทย์ - คณิต นี้ จะสามารถเลือกสอบได้มากกว่านักเรียนในแผนการเรียนอื่น ๆ อันเนื่องมาจากเกณฑ์วิชาที่บังคับในการสอบคัดเลือกจะเป็นตัวกำหนดว่า แต่ละคณะหรือสาขาวิชาที่เลือกนั้นต้องสอบวิชาใดบ้าง และเมื่อพิจารณาคณะหรือสาขาวิชาที่นักเรียนแผนการเรียนวิทย์ - คณิต เลือกเป็นอันดับที่ 1 พบว่า เลือกคณะวิศวกรรมศาสตร์ เป็นอันดับ 1 รองลงมาเลือกคณะแพทยศาสตร์ และถัดมาเลือกคณะเศรษฐศาสตร์ ซึ่งทั้ง 3 คณะหรือสาขาวิชานี้เป็นคณะที่มีการแข่งขันกันสูงมาก อาจเนื่องมาจากเป็นคณะหรือสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการสูงในตลาดแรงงาน และแผนพัฒนาประเทศ ดังนั้นทั้งการแข่งขันและคะแนนสอบจึงค่อนข้างสูง สำหรับนักเรียนตัวอย่างที่เรียนแผนการเรียนศิลป์ - คณิต นี้จากที่ได้ศึกษาพบว่า นักเรียนประมาณ 1 ใน 3 ตัวอย่างทั้งหมด สนใจที่จะเข้าศึกษาต่อคณะเศรษฐศาสตร์เป็นอันดับ 1 รองลงมาเลือกคณะบริหารธุรกิจ อาจเนื่องมาจากนักเรียนกลุ่มนี้มีคณะหรือสาขาวิชาที่เลือกสอบเข้าได้น้อยนั่นเอง สำหรับนักเรียนแผนการเรียนศิลป์

- ภาษา พบว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนตัวอย่างนักเรียนเลือกเข้าศึกษาต่อในคณะมนุษยศาสตร์ เป็นอันดับ 1 ซึ่งอาจเนื่องจากคณะนี้มีหลายสาขาวิชา แต่ละสาขาวิชานี้ก็มีวิชาบังคับสอบแตกต่างกันไปเช่น วิชาภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน เป็นต้น ทำให้นักเรียนในกลุ่มนี้สามารถเลือกสอบตามสายวิชาที่ตนเรียนมาในระดับมัธยมศึกษาชั้นนั้นเอง รองลงมากลุ่มนี้เลือกคณะสังคมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ เหตุผลคงเพราะว่าคะแนนสอบค่อนข้างสูงนั่นเอง สุดท้ายแผนการเรียนศิลป์ - สังคม นักเรียนกลุ่มนี้เกินกว่า 1 ใน 3 ของตัวอย่างทั้งหมดเลือกเข้าศึกษาต่อในคณะนิติศาสตร์ เป็นอันดับ 1 อาจเนื่องมาจากเป็นคณะที่มีชื่อเสียง มีความก้าวหน้าในอาชีพการงาน แม้จะมีการแข่งขันกันสูงก็ตาม รองลงมาเลือกคณะสังคมศาสตร์ ที่ตรงกับแผนการเรียนของนักเรียนที่เรียนมาตอนมัธยมศึกษาเมื่อพิจารณาตัวอย่างนักเรียนทั้งหมดโดยไม่แยกแผนการเรียนพบว่า คณะหรือสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของนักเรียนส่วนมาก รองลงมาคือ คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะบริหารธุรกิจ ตามลำดับ อาจเนื่องจากนักเรียนสายศิลป์ - คำนวณเลือกกันมาก เพราะนักเรียนกลุ่มนี้มีคณะที่ให้เลือกเรียนต่อตรงสายค่อนข้างน้อย และอาจเห็นเป็นคณะหรือสาขาวิชาที่สามารถหางานได้ง่ายในปัจจุบันจากการเปิดเสรีทางการค้าต่าง ๆ มากมาย ซึ่งทำให้มีกลุ่มธุรกิจต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น ความต้องการแรงงานก็มากขึ้นด้วย แต่เนื่องจาก ผู้ศึกษาเห็นว่าอันดับที่ 1 น่าจะเป็นความต้องการสูงสุดของนักเรียนที่ต้องการเลือกเข้าศึกษาต่ออย่างแท้จริง ด้วยเหตุผลนี้ผู้เข้าศึกษาจึงได้ทำการทดสอบเฉพาะกับคณะหรือสาขาวิชาที่นักเรียนเลือกเป็นอันดับ 1 เท่านั้น

3. พิจารณาปัจจัยที่มีส่วนกำหนดในการเลือกคณะหรือสาขาวิชาของนักเรียนตัวอย่าง โดยใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักพบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดที่มีส่วนกำหนดในการเลือกคณะหรือสาขาวิชาคือ มีความชอบหรืออยากศึกษาในด้านนี้ โดยมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักมากถึง 4.15 นั้นหมายความว่าปัจจุบันนี้ นักเรียนมีการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตด้วยตนเองมากขึ้น เลือกในสิ่งที่ตนเองชอบมากขึ้น จะเห็นว่านักเรียนเลือกตามคำแนะนำของบิดา - มารดาหรือผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเพียง 2.68 เท่านั้น รองลงมาคิดว่าคณะหรือสาขานั้นมีผลต่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และมีความถนัดในด้านนี้ มีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากัน ซึ่งนอกจากนักเรียนจะเลือกเพราะความชอบแล้ว ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงความก้าวหน้าในหน้าที่การงานในอนาคตเพื่อความมั่นคงในชีวิตของนักเรียนเอง และคำนึงความถนัดของตนเองด้วยเช่นกันว่าจะสามารถไปทางที่ตนเองชอบได้หรือไม่ ในขณะที่เห็นว่าจะสามารถหางานได้ง่ายก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่รองลงมาอีก นั่นคือเมื่อเรียนจบในด้านนี้แล้วพวกเขาสามารถหางานทำได้ง่ายไม่ต้องมีการแข่งขันสูง ปัจจัยต่อมาต่อมาเห็นว่าจะได้ค่าตอบแทนในการทำงานสูง ซึ่งปัจจุบันนี้เรื่อง

รายได้จากการทำงานถือว่ามีความสำคัญมากต่อการดำรงชีวิต หากมีค่าตอบแทนในการทำงานสูง ก็สามารถใช้ชีวิตได้อย่างสะดวกสบาย ไม่ขัดสน นั้นจะทำให้ชีวิตของพวกเขามั่นคงและมีความสุข ความสบายในอนาคตข้างหน้าในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ : ศึกษาเฉพาะกรณีของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนราษฎร์ และรัฐบาล ทั้งหมด 4 แห่ง และใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนทั้งหมด 180 คน แบ่งเป็นโรงเรียนละ 45 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกคณะมาหาความสัมพันธ์ กับคณะของทั้งคณะในสายการเรียนวิทยาศาสตร์การแพทย์ สายศิลปศาสตร์ และ สายวิทยาศาสตร์นั้นได้แก่ เลือกตามสาขาวิชาที่เคยเรียนมา และภูมิลำเนาใกล้สถาบันอุดมศึกษา เพียง 2 ปัจจัยเท่านั้น ปัจจัยที่มีส่วนกำหนดการเลือกคณะมี 8 ปัจจัย ได้แก่ คณะนั้น มีความก้าวหน้าในหน้าที่ การงาน มีความถนัดในด้านนี้ ภูมิลำเนาอยู่ใกล้สถาบันที่เลือก สามารถหางานทำได้ง่าย สาขาวิชาที่เคยเรียนมา คะแนนสอบกำหนด สถาบันมีชื่อเสียง และเลือกตาม คำแนะนำของผู้ปกครอง สถาบันอุดมศึกษาที่นักเรียนมีความต้องการมากที่สุดให้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ตามลำดับ ส่วนคณะที่นักเรียนที่เรียนสายวิทย์ – คณิต ต้องการมากที่สุดได้แก่ คณะแพทยศาสตร์คณะเภสัช ศาสตร์ และคณะอุตสาหกรรมเกษตร ตามลำดับ คณะที่นักเรียนที่เรียนสายศิลป์ – คณิตต้องการ มากที่สุดได้แก่ คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะบริหารธุรกิจ ตามลำดับ คณะที่นักเรียนที่เรียน สายศิลป์ – ภาษา ต้องการมากที่สุดได้แก่ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ ตามลำดับ

สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง “โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยอาศัยแนวทางพระบรม ราชโฆษาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้วิถี “เศรษฐกิจพอเพียง” ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ได้คู่มือ “การจัดกระบวนการการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงตาม แนวทางพระบรมราชโฆษาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ” นอกเหนือจากนี้ยังได้พัฒนาวิทยากร กระบวนการจำนวน 10 กลุ่มเพื่อไปใช้คู่มือดังกล่าวขยายการพัฒนาวิทยากรกระบวนการโดย การจัดอบรมและใช้คู่มือต่อไป และจากการติดตามประเมินผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหมายของ “เศรษฐกิจพอเพียง” และพระบรมราชโฆษาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการ ตลอดจน การนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่า วิทยากรกระบวนการและเครือข่ายทั้งหมด มี การเปลี่ยนแปลงไปในทางบวก กล่าวคือ มีความรู้ความเข้าใจและการนำไปสู่การปฏิบัติเพิ่ม มากขึ้นหลังจากได้เข้ารับการอบรมผ่านกระบวนการการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม A-I-C

เจษสุภา โภชนะสมบัติ และคณะ (2546) ได้ทำการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล นายทักษิณ ชินวัตร” ผลการศึกษาค้นคว้า มีดังนี้

1. นโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา มีครบทุกด้าน โดยด้านการปฏิรูปโครงสร้างและบริหารจัดการมีมากที่สุด น้อยที่สุด คือ ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา

2. นโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ส่วนใหญ่มีความสอดคล้อง กับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยกเว้น ด้านการปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการ คือ นโยบายข้อที่ 4 จัดให้มีวิทยาลัยชุมชนโดยเฉพาะในจังหวัดที่ขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา และนโยบายข้อที่ 6 สนับสนุนให้ประเทศเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ไม่มีปรากฏพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

3. แผนงานทั้ง 17 แผนงาน 253 โครงการ มีความสอดคล้องกับ นโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล และพบว่า แผนงานที่มีโครงการมากที่สุด คือ แผนงานที่ 15 แผนงานจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีจำนวน 68 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 26.33 รองลงมา คือ แผนงานที่ 2 แผนงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีจำนวน 23 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 9.09 และแผนงานที่มีโครงการน้อยที่สุด คือแผนงานที่ 13 แผนงานบริหารการศึกษา มีจำนวน 1 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 0.40

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้ง 7 ท่าน พบว่า เป็นการวิเคราะห์นโยบายการลงทุนด้านการศึกษา จำนวน 2 ท่าน คือ กนิษฐ อินทรพงษ์ และวชิรวิทย์ พงษ์สุขเวชกุล เป็นการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ จำนวน 2 ท่าน คือ ปิยากร หวังมหาพร และวรกานต์ ชาญธีร์วัฒนาเส เป็นการวิเคราะห์นโยบายทางการศึกษา จำนวน 2 ท่าน คือ ศาสตรา ยะปือก และเจษสุภา โภชนะสมบัติ และคณะ และเป็นการวิเคราะห์นโยบายการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ จำนวน 1 ท่าน คือ สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล